

Uniunea Avocaților din Republica Moldova
 Союз Адвокатов Республики Молдова
 Union of Advocates of the Republic of Moldova

MD-2012, mun. Chișinău, str. București, 46, tel.: 022226152, fax: 022226152
 email: uniunea.avocatiilor.rm@gmail.com, www.uam.md

Nr. UA/ 919 /2022 din 13.12.2022

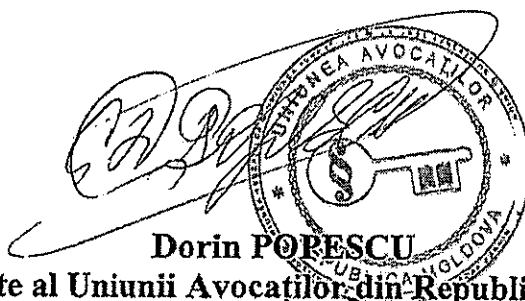
La nr. 03/10510 din 05.12.2022

Ministerul Justiției al Republicii Moldova
secretariat@justice.gov.md

diana.melenciuc@justice.gov.md

Cu referire la proiectul de Lege cu privire la Curtea Supremă de Justiție și proiectul legii pentru modificarea Legii nr. 26/2022 privind unele măsuri aferente selectării candidaților la funcția de membru în organele de autoadministrare ale judecătorilor și procurorilor, număr unic 609/MJ/2022, remis spre avizare, comunicăm lipsa de obiecții și propuneri.

Cu respect,

Dorin PORESCU
 Președinte al Uniunii Avocaților din Republica Moldova

Ex. Vladislav Cîrlan
 Tel. 022 221910;
 e-mail: vladcirlan@yahoo.com

Procuratura Republicii Moldova

Republica Moldova, MD-2005, mun. Chișinău, bd. Ștefan cel Mare și Sfânt, 73, tel. (022) 22-50-75, fax (022) 21-20-32, e-mail: proc-gen@procuratura.md

12.12.2022 nr.4-1d/22-476
la nr. 03/10510 din 05.12.2022

Ministerul Justiției

Copie: ✓ Cancelaria de Stat

Procuratura Generală a examinat proiectul de hotărâre *cu privire la aprobarea proiectului de Lege cu privire la Curtea Supremă de Justiție (numărul unic 609/MJ/ 2022)* remis spre avizare repetată.

Opinia instituțională pe marginea proiectului de *Lege* menționat *supra* a fost expusă în scrisoarea nr.4-1d/22-332 din 02.09.2022, iar obiecțiile și propunerile înaintate au fost acceptate în mare parte de autor.

Totodată, verificând și apreciind conținutul proiectului înaintat spre avizare repetată expunem *infra* următoarele:

I. Cu referire la proiectul de Lege cu privire la Curtea Supremă de Justiție:

1.1 susținem în continuare obiecțiile înaintate anterior la prevederile art.2 alin.(2) lit.b) și considerăm că, noțiunile de "*importanță socială și juridică*" și "*încălcări deosebit de grave ale legii sau ale drepturilor omului*" sunt generice și propunem revizuirea noțiunilor respective pentru a corespunde criteriului clarității și predictibilității actului juridic în scopul respectării securității raporturilor juridice;

1.2 la art.4 alin.(3) considerăm că, noțiunea de "*discrepanță majoră*" deține o marjă de interpretare extrem de largă, astfel de formulări generează dubii rezonabile cu privire la claritatea și previzibilitatea legii. Astfel, propunem excluderea cuvântului "*majoră*" din prevederile articolului dat;

1.3 cu referire la prevederile art.4 "*Demersul în interesul legii*", relevante sunt statuările din Opinia comună a Comisiei de la Veneția și a Directoratului General pentru Drepturile Omului și Statul de Drept (DGI) al Consiliului European privind proiectul de Lege cu privire la Curtea Supremă de Justiție, adoptată în cadrul celei de-a 132-a sesiune plenară (17-18 iunie 2022): "*Este, de asemenea, îngrijorător faptul că "în interesul procedurii de drept" este de natură necontencioasă. Nu există nici un oponent care ar putea contesta observațiile reclamantului. Deși proiectul de lege prevede că „dacă este cazul, alți subiecți direct interesați de chestiunea de drept examinată sunt invitați să participe la audiere”, este clar că "participarea la audiere" nu le permite celor "interesați" să se bucure de drepturile procedurale care sunt în mod normal asigurate pentru părțile în litigiu".¹ În aceasta ordine de idei, considerăm judicios completarea art.4*

¹ [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2022\)024-e&fbclid=IwAR3TUtwlR099if3yXtoing9EfDglpW6Wl8a6iYBTRxfi9Nunfw_Wl1z31hA](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2022)024-e&fbclid=IwAR3TUtwlR099if3yXtoing9EfDglpW6Wl8a6iYBTRxfi9Nunfw_Wl1z31hA) (para.24)

cu prevederile, care ar formula procedura de revizuire a hotărârii adoptate în baza prevederilor art.4 alin.(5) al proiectului de lege supus avizării;

1.4 la art.8 alin.(1) propunem excluderea sintagmei *"în bază de merit"* din motiv că, aceasta este generică. Menționăm că, criteriile de evaluare a candidaților la funcția de Președinte al Curții Supreme de Justiție sunt stipulate în alin.(3) al articolului respectiv;

1.5 pentru evitarea interpretărilor și în scopul stabilirii unui mecanism clar de alegere a Președintelui Curții, susținem propunerea înaintată anterior, privind necesitate completării art.8 alin.(4) cu indicarea sistemului de vot aplicat în cadrul alegerii Președintelui. Astfel, propunem de substituit propoziția *"Președintele este numit în funcție pentru mandat de 4 ani."* cu propoziția *"Președintele este ales cu votul a cel puțin 2/3 din membrii Consiliului Superior al Magistraturii, aflați în exercițiul funcției și numit pentru un mandat de 4 ani."*

II. Cu referire la proiectul de Lege pentru modificarea Legii nr. 26/2022 privind unele măsuri aferente selectării candidaților la funcția de membru în organele de autoadministrare ale judecătorilor și procurorilor:

1.La Art.I:

1.1 pct.4 care se referă la articolul 3 din proiectul de Lege, în vederea coroborării cu prevederile articolului 2 din proiectul de Lege supus avizării, considerăm necesar de completat cu următorul text - *"în aliniatul (2) sintagma "art.2 alin.(1)" se substituie cu sintagma "art.2 alin.(1) și (1)¹";*

1.2 la pct.7 al proiectului de Lege cu privire la articolul 14¹ alin.(3) opinăm pentru excluderea propoziției *"Judecătorii care au demisionat astfel nu pot deveni din nou judecători timp de 7 ani."* Considerăm că, această prevedere legală este abuzivă prin limitarea drepturilor judecătorilor de a activa. Poate este discriminatorie în raport cu judecătorii care au demisionat imediat înainte de intrarea în vigoare a legii. Mai mult, este incertă situația în care judecătorul a depus cerere de demisie imediat înainte de intrarea în vigoare a Legii, or, din cauze independente de voința acestuia, demisia a fost dispusă după intrarea în vigoare a Legii 26/2022.

Menționăm că, conform prevederilor art.43 alin.(1) din Constituție *"Orice persoană are dreptul la muncă, la libera alegere a muncii"*. Tot aici e de punctat că, conform prevederilor art.17 din *Legea 544/99 cu privire la statutul judecătorului*, independența judecătorului este asigurată prin procedeul de numire, suspendare, demisie și eliberare din funcție.

Cu referire la limitarea dreptului judecătorului de a deveni din nou judecător în cazul depunerii cererii de demisie în termen de 20 de zile din momentul intrării în vigoare a *Legii* supuse avizării, considerăm necesar de menționat recomandările din Opinia comună a Comisiei de la Veneția și a Directoratului General pentru Drepturile Omului și Statul de Drept (DGI) al Consiliului Europei privind proiectul de Lege cu privire la Curtea Supremă de Justiție, adoptată în cadrul celei de-a 132-a sesiune plenară (17-18 iunie 2022) *"...sistemul de verificare trebuie să fie pus în aplicare în cadrul garanțiilor constituționale, în special în ceea ce privește independența sistemului judiciar, și poate fi justificat numai în cazul unor*

circumstanțe excepționale, după ce au fost luate în considerare toate celelalte metode de responsabilitate judiciară”².

În context, menționăm că, în Opinia comună a Comisiei de la Veneția și a Directoratului General pentru Drepturile Omului și Statul de Drept (DGI) al Consiliului Europei privind proiectul de Lege cu privire la Curtea Supremă de Justiție, adoptată în cadrul celei de-a 120-a sesiune plenară (11-12 octombrie 2019) ” *orice sistem de vetting prevăzut de proiectul de lege și punerea sa în aplicare ar trebui să respecte Constituția actuală și, în special, dispozițiile constituționale privind independența sistemului judiciar*”³.

În această ordine de idei, concluzionăm că, una din modalitățile de protejare a libertății de muncă a judecătorului urmează a fi instituția demisiei și dreptul la demisie, care nu poate genera careva consecințe nefavorabile.

Tot aici, considerăm oportun de menționat că, prevederile alin.(2) art.14¹ poartă un caracter discriminatoriu în raport cu judecătorii care au depus cererea de demisie până la intrarea în vigoare a „prezentei legi”. Conform prevederilor art.26 alin.(8) din *Legea 544/99 cu privire la statutul judecătorului - ”Demisia judecătorului se sistează și în cazul numirii repetate a acestuia în funcția de judecător”*. Astfel, judecătorii care au depus cerere de demisie după ”*intrare în vigoare a prezentei Legi*”, vor fi privați în valorificarea dreptului său de a activa în calitate de judecător, contrar prevederilor enunțate *supra*, spre deosebire de judecătorii care au depus cerere și, respectiv, au demisionat până la intrarea Legii în vigoare;

2.3 reiterăm necesitatea excluderii din Articolul 14³ a alin.(4) și anume - ”*Judecătorul eliberat din funcție conform alin.(4) nu are dreptul de a exercita funcția de judecător timp de 7 ani, de a fi admis și de a exercita profesiile de: procuror, avocat, notar administrator autorizat, executor judecătoresc precum și funcții de demnitate publică timp de 5 ani din data rămânerii definitive a hotărârii Consiliului Superior al Magistraturii*” din aceleași raționamente expuse și în pct.2.2 al prezentului aviz.

La capitolul dat, sunt relevante și statuările din Opinia comună a Comisiei de la Veneția și a Directoratului General pentru Drepturile Omului și Statul de Drept (DGI) al Consiliului Europei privind proiectul de Lege cu privire la Curtea Supremă de Justiție, adoptată în cadrul celei de-a 132-a sesiune plenară (17-18 iunie 2022): ”*Comisia de la Veneția susține că consecințele unei evaluări negative propuse la articolul 14³ alineatul (6) sunt disproporționate, deoarece includ interzicerea exercitării majorității profesiilor juridice (inclusiv a celor liberale, precum cea de avocat) pentru o perioadă de timp excesiv de lungă (10 ani), fără nicio evaluare a proporționalității cu gravitatea infracțiunii, și ar trebui să fie reconsiderate*”⁴;

2.4 prin pct.9 se abrogă alineatele (1) și (8) din art.10. În nota informativă autorul proiectului de *Lege* argumentează abrogarea aliniatelor (1) și (8) ale art.10 prin necesitatea excluderii termenului de verificare de 30 zile cu prelungirea maximă de 15 zile pentru a permite Comisiei de evaluare să verifice informațiile

² Ibid.,para 47

³ [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2019\)020-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2019)020-e) (para 47-48)

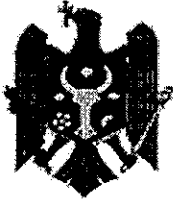
⁴ [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2022\)024-e&fbclid=IwAR3TUrtwIR099if3yXtoing9EfDgIpW6WI8a6iYBTRxfn9Nunjw_Wilz3IhA](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2022)024-e&fbclid=IwAR3TUrtwIR099if3yXtoing9EfDgIpW6WI8a6iYBTRxfn9Nunjw_Wilz3IhA) (para 61.)

parvenite peste limitele de timp respective. La acest capitol considerăm că, această modificare urmează a fi revăzută din motiv că, termenul de colectare și verificare a datelor relevante pentru evaluarea candidaților urmează a fi limitat. Or, din prevederile acestei norme rezultă că, Comisia de evaluare este în drept să colecteze și să verifice informația până la adoptarea de către Curtea Supremă de Justiție a deciziei de respingere sau admitere a cererii de contestare, inclusiv reluării procedurii de evaluare.

Procurorul General interimar

Ion MUNTEANU

AUTORITATEA NAȚIONALĂ DE INTEGRITATE
A REPUBLICII MOLDOVA

НАЦИОНАЛЬНЫЙ ОРГАН ПО НЕПОДКУПНОСТИ
РЕСПУБЛИКИ МОЛДОВА

MD-2005, mun. Chișinău, str. Mitropolit Gavriil Bănulescu-Bodoni, 26
Tel.(373 22) 820 601, fax (373 22) 820 602, www.ani.md, e-mail: info@ani.md

Nr. 07/ 8575 din 08 decembrie 2022
La nr. 03/10510 din 05 decembrie 2022
Număr unic – 609/MJ/2022

Ministerul Justiției a RM

MD-2012, mun. Chișinău,
str. 31 August 1989, nr.82
e-mail: secretariat@justice.gov.md
e-mail: diana.melenciuc@justice.gov.md

✓ copie: **Domnului Roman CAZAN,**
Secretar general adjunct al
Guvernului
MD-2033, mun. Chișinău,
Casa Guvernului a RM

Autoritatea Națională de Integritate (*în continuare Autoritatea*) a examinat scrisoarea Ministerului Justiției a Republicii Moldova, înregistrată cu nr. 9593 la 05 decembrie 2022, prin care s-a solicitat avizarea repetată a PHG *cu privire la aprobarea proiectului de Lege cu privire la Curtea Supremă de Justiție (număr unic 609/MJ/2022).*

Drept urmare, reținând misiunea și competențele Autorității consfințite în Legea nr. 132/2016 *cu privire la Autoritatea Națională de Integritate*, Autoritatea comunică lipsa propunerilor și obiecțiilor, din considerentele anterior expuse prin avizul nr. 07/5600 din 12.09.2022 și comunică susținerea proiectului actului normativ vizat.

Cu respect,

vicepreședinte

Lilian CHIȘCA

ex: *Angela Nenița*
tel. 022 820 614

Atenție!

Documentul în cauză conține date cu caracter personal, prelucrate în cadrul sistemului de evidență nr.0000069003, înregistrat în Registrul de evidență al operatorilor de date cu caracter personal www.registru.datepersonale.md, a căror divulgare poate atrage răspundere civilă, administrativă sau penală. Prelucrarea ulterioară a acestor date poate fi efectuată numai în condițiile prevăzute de Legea nr. 133 din 08.07.2011 privind protecția datelor cu caracter personal.

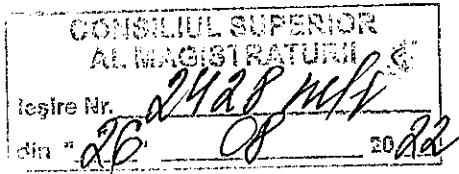
**CONSILIUL SUPERIOR
AL MAGISTRATURII**

2009, mun. Chişinău, str. M. Eminescu, 5
www.csm.md; email: aparatul@csm.md
tel.: 0 22 990-990, fax: 0 22 227-320

**ВЫСШИЙ СОВЕТ
МАГИСТРАТУРЫ**

2009, г. Кишинэу, ул. М. Еминеску, 5
www.csm.md; email: aparatul@csm.md
тел.: 0 22 990-990, факс: 0 22 227-320

Ministerul Justiției
MD-2012, mun. Chişinău,
str. 31 August 1989, 82

Copie: Cancelaria de Stat
MD-2012, mun. Chişinău,
Piața Marii Adunări Naționale, 1

La 19 august 2022, prin scrisoarea nr.18-23-8152, Cancelaria de Stat a remis spre avizare proiectul de hotărâre al Guvernului cu privire la aprobarea proiectului de Lege cu privire la Curtea Supremă de Justiție (număr unic 609/MJ/2022), solicitând expedierea avizului Ministerului Justiției și o copie Cancelariei de Stat.

Proiectul de lege a fost elaborat de Ministerul Justiției, cu contribuția Grupului de lucru pentru elaborarea Conceptului de reformare a Curții Supreme de Justiție și a proiectului legii cu privire la Curtea Supremă de Justiție, constituit prin Ordinul Ministrului justiției nr. 109 din 25 iulie 2022. Din Grupul de lucru a făcut parte și reprezentantul Consiliului Superior al Magistraturii.

Potrivit notei informative prezentate, anexă la proiect, elaborarea proiectului are drept scop reorganizarea CSJ, ceea ce va permite transformarea acesteia într-o instanță de casație, scopul de bază a căreia va fi unificarea practicii judiciare.

Reforma CSJ este necesară și în contextul modificărilor constituționale care au intrat în vigoare la 01 aprilie 2022, prin care a fost exclusă cerința pentru judecătorii CSJ de a fi judecători de carieră. De asemenea, reforma CSJ, este necesară în contextul intenției de evaluare extraordinară a sistemului judecătoresc, în care CSJ va avea rolul de a verifica legalitatea deciziilor cu privire la rezultatele evaluării extraordinare a judecătorilor și procurorilor.

În cadrul grupului de lucru, reprezentantul CSM, a înaintat un șir de obiecții și propuneri de completarea a proiectului Legii cu privire la Curtea Supremă de Justiție, o parte din care au fost acceptate.

În acest context, Consiliul Superior al Magistraturii, analizând proiectul propus spre avizare, precum și argumentele prezentate în nota informativă, consideră, în parte, modificările expuse în proiect oportune, înaintând obiecții și propuneri de îmbunătățire a proiectului, conform anexei.

Anexă: Propuneri asupra proiectului de Lege cu privire la Curtea Supremă de Justiție – 18 file.

**Președinte interimar
al Consiliului Superior al Magistraturii**

Anatolie GALBEN

INSTITUTUL NAȚIONAL AL JUSTIȚIEI
DIN REPUBLICA MOLDOVA

MD-2004, mun. Chișinău, str. S.Lazo, 1
Tel./fax: (+373 22) 23 27 55
inj@inj.gov.md, www.inj.md

NATIONAL INSTITUTE OF JUSTICE
REPUBLIC OF MOLDOVA

MD-2004, Chișinău, 1 Serghei Lazo, St.
Tel./fax: (+373 22) 23 27 55
inj@inj.gov.md, www.inj.md

04.09.2022 nr. 213-INV

Domnului Sergiu LITVINENCO,
Ministru al Justiției

Copie:
Domnului Roman CAZAN,
Secretar general adjunct
al Guvernului

Stimate Domnule Ministru,

În adresa Institutului Național al Justiției a parvenit solicitarea nr. 18-23-8152 din 18 august 2022 referitoare la avizarea și expertiza anticorupție a proiectului Hotărârii Guvernului cu privire la aprobarea proiectului de Lege cu privire la Curtea Supremă de Justiție (număr unic 609/MJ/2022).

Proiectul de lege supus avizării stabilește un șir de reforme substanțiale ale Curții Supreme de Justiție, printre care și anumite prevederi vizând Institutul Național al Justiției, la care ne vom referi *infra*.

Articolul 17 stabilește procedura de evaluare a profesionalismului judecătorilor CSJ prin verificarea corespunderii acestora cu rigorile profesionale minime pe care ar trebui să le întrunească un judecător al CSJ, prevăzute în art. 7 alin. (2) din proiectul de lege. În eventualitatea în care judecătorul a eșuat evaluarea extraordinară a profesionalismului, potrivit art. 17 alin. (7) lit. c), acesta trebuie inclusiv să *urmeze cursurile speciale de formare continuă în cadrul INJ*. De asemenea, în dispozițiile finale și tranzitorii, la art. 26 alin. (6) este stabilit că *INJ va organiza cursurile speciale de formare continuă a judecătorilor până pe 31 mai 2023*.

Pornind de la principiul potrivit căruia judecătorul CSJ este *primus inter pares*, nu putem cu certitudine evalua dacă un curs special de formare continuă ar putea „umple acest vid de profesionalism”. Totodată, acest curs ar trebui organizat de o manieră individuală, pentru a se focaliza pe aspectele problematice identificate în activitatea profesională a fiecărui judecător, care urmează a fi îmbunătățite. De asemenea, nivelul de succes al acestor cursuri depind, în mod proporțional, și de atitudinea judecătorilor față de acest proces, de vreme ce o eventuală rezistență față de participarea în cadrul acestor cursuri, va submina iremediabil procesul de înlăturare a curențelor profesionale. Alt aspect care ar putea tergiversa procesul de organizare și implementare a acestor cursuri, ținând cont de termenul restrâns de până la 31 mai 2023, este

faptul că proiectarea unui asemenea curs specializat este complicată și implică eforturi umane, organizaționale și financiare semnificative.

Prin urmare, recomandarea INJ-ului ar fi de reconceptualizat procedura de evaluare a profesionalismului judecătorilor din cadrul CSJ sau excluderea, după caz, a acestui tip de evaluare, inclusiv în baza argumentelor prezentate *supra*.

În speranța continuării cooperării multidimensionale prodigioase, Vă rugăm să acceptați, Domnule Ministru, expresia înaltei noastre considerațiuni.

Cu respect,

**Ecaterina POPA,
Director interimar**

**CONSILIUL SUPERIOR AL
MAGISTRATURII
AL REPUBLICII MOLDOVA
JUDECĂTORIA CAHUL**

*MD-3909, or. Cahul, str. M. Frunze 62
Tel. (239) 2-46-82*

Nr. 11002 din 29.08.22.

CANCELARIA DE STAT

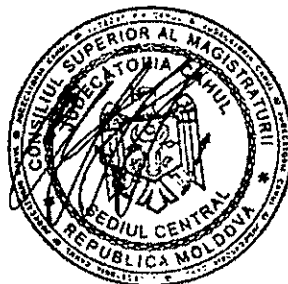
La data de 19.08.2022 prin intermediul poștei electronice a instanței a parvenit solicitarea referitor la avizarea și expertiză anticorupție proiectului de hotărâre privind aprobarea proiectului de lege pentru modificarea unor acte normative (număr unic 609/MJ/2022).

La cele solicitate, Judecătoria Cahul, Vă comunică că din partea instanței nu sunt avizări pe marginea proiectului de hotărâre cu privire la aprobarea proiectului de lege pentru modificarea unor acte normative (număr unic 609/MJ/2022).

Cu respect,

**Președinte interimar al
Judecătoriei Cahul**

Ex. Șef secretariatului
Urdea-Pocotilă V.
Tel. (0299) 2-47-71

Svetlana UZUN

**CURTEA DE APEL
CAHUL**

Republica Moldova, MD-3909, or. Cahul,
str. Ștefan cel Mare, 30
tel. (299) 2 – 55 – 85, tel./fax. (299) 3-26-72
cach@justice.md

**АПЕЛЛЯЦИОННАЯ
ПАЛАТА КАХУЛ**

Республика Молдова, MD-3909, г. Кахул
ул. Стефан чел Маре, 30
тел. (299) 2 – 55 – 85, тел./факс. (299) 3-26-72
cach@justice.md

15.02.2023

nr. 1925

D-nei Veronica MIHAILOV-MORARU
Secretar de stat

secretariat@justice.gov.md
diana.melenciuc@justice.md

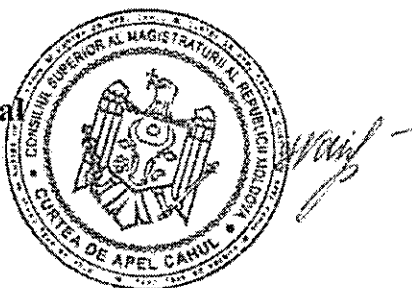
Stimată Doamnă,

La solicitarea DVS. din 10.02.2023 nr. 03/1208 referitor la avizarea repetată proiectului *Legii privind evaluarea judecătorilor și candidaților la funcția de judecător al Curții Supreme de Justiție* (număr unic 66/MJ/2023), analizând și studiind proiectul nominalizat Curtea de Apel Cahul Vă informează:

Obiecții și recomandări din partea judecătorilor Curții de Apel Cahul nu au parvenit.

Cu respect,

Președinte interimar al
Curții de Apel Cahul

Galina VAVRIN

**CURTEA
DE APEL CHIȘINĂU**

2043, mun. Chișinău, str. Teilor 4
www.instante.justice.md; e-mail: cac@justice.md
Tel. (022) 409-209; Fax: (022) 635-355

**CHISINAU
COURT OF APPEAL**

4 Teilor str., Chișinău 2043
www.instante.justice.md; e-mail: cac@justice.md
Tel. (022) 409-209; Fax: (022) 635-355

15-06-23 № 4-35/11-408

Ministerul Justiției al Republicii Moldova

Cu referire la scrisoarea cu nr. 03/1208 din 10 februarie 2023, cu privire la *proiectul de Lege privind evaluarea judecătorilor Curții Supreme de Justiție (număr unic 66/MJ/2023)*, Curtea de Apel Chișinău Vă informează că, susține proiectul Legii supra, sugestii și obiecții pe marginea proiectului examinat, nu sunt.

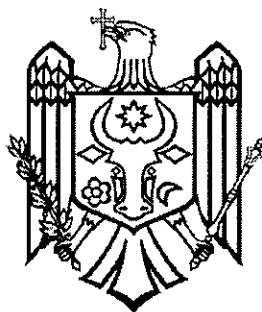
Cu stimă,

**Vicepreședintele interimar
al Curții de Apel Chișinău**

Ghenadie MIRA

REPUBLICA MOLDOVA
Curtea de Apel Bălți

MD-3100, mun. Bălți,
str. Ștefan cel Mare 54,
tel.: +373(231)22053/20392
fax: +373(231)23143
e-mail: cab@justice.md
web page: instante.justice.md

РЕСПУБЛИКА МОЛДОВА
Апелляционная Палата
Бэлць

MD- 3100, мун. Бэлць,
ул.Штефан чел Маре,54
тел.: +373(231) 22053/20392
факс: +373(231)23143
e-mail: cab@justice.md
web page: instante.justice.md

Nr. 26172 din 07.12.2022

Ministerul Justiției al Republicii Moldova

Email: secretariat@justice.gov.md
diana.melenciuc@justice.gov.md

La solicitarea Dvs., parvenită în adresa instanței la data de 05 decembrie 2022, cu privire la avizarea repetată a proiectelor de legi ce au drept scop reformarea Curții Supreme de Justiție, (**număr unic 609/MJ/2022**) instanța de apel Vă informează:

Curtea de Apel Bălți, studiind proiectul de modificare a Legii cu privire la Curtea Supremă de Justiție nr. 789-XIII din 26.03.1996 și proiectul Legii cu privire la modificarea legii nr. 26/2022 privind unele măsuri aferente selectării candidaților la funcția de membru în organele de autoadministrare ale judecătorilor și procurorilor, precum și Notele informative pentru proiectele de legi, sinteza obiecțiilor și propunerilor la proiect, drept urmare instanța nu are careva propuneri suplimentare vizavi de modificările propuse.

Cu respect,

Președintele

Curții de Apel Bălți

Digitally signed by Talpa Ion
Date: 2022.12.07 14:38:05 EET
Reason: MoldSign Signature
Location: Moldova

Ion Talpa

Ex.: Șef Direcție Sistematizare, Generalizare și Relații cu Publicul T.Țurcanu
t. (0231) 6-15-91

MD - 3805, mun. Comrat, str. Lenin, 177
tel./fax: (+ 373 298) 23446
email: caco@justice.md

MD - 3805, мун. Комрат, ул. Ленина, 177
тел./факс. (+373 298) 23446
email: caco@justice.md

№ 2543 din 12 decembrie 2022
La № 03/10510 din 05.12.2022

MINISTERUL JUSTIȚIEI
AL REPUBLICII MOLDOVA
Doamnei Veronica Mihailov-Moraru
Secretar de stat

La solicitarea Dumneavoastră nr. 03/10510 (număr unic 609/MJ/2022) parvenită la Curtea de Apel Comrat prin poșta electronică, înregistrată cu nr. de intrare 2215/e din 05.12.2022, Vă informăm, că judecătorii au luat cunoștință cu proiectul cu numărul unic 609/MJ/2022 și materialele furnizate și careva obiecții nu sunt.

Cu respect,

Președintele interimar
al Curții de Apel Comrat

Andrei Mironov

Ex.: Valentina Tucan
specialist superior al
serviciului generalizare și
sistemizare a practicii judiciare în
materie penală și contravențională
e-mail: caco@justice.md
tel. 0298 2-69-14

Atenție! Acest document conține date cu caracter personal, prelucrate în conformitate cu prevederile Legii nr. 133 din 08.07.2011 «Privind protecția datelor cu caracter personal». Acest document nu se supune publicității. Operațiunile efectuate cu acest document fără drept în acest sens se sancționează în conformitatea cu cadrul normativ al Republicii Moldova.

CENTRUL DE ANALIZĂ ȘI PREVENIRE A CORUPȚIEI

CENTRE FOR THE ANALYSIS AND PREVENTION OF CORRUPTION

14 decembrie 2022

Domnului Sergiu LITVINENCO

Ministrul al Justiției

Stimate domnule Ministru,

Asociația Obștească „Centrul de Analiză și Prevenire a Corupției” (CAPC) a examinat proiectul de Lege cu privire la Curtea Supremă de Justiție, expediat spre expertizare prin scrisoarea Ministerului Justiției nr. 03/10510 din 5 decembrie 2022.

Prin această scrisoare, Vă expediem Opinia AO ”CAPC” cu privire la proiectul de Lege cu privire la Curtea Supremă de Justiție, cu recomandări pentru îmbunătățirea textului proiectului.

Anexă: Opinia AO ”CAPC” cu privire la proiectul de Lege cu privire la Curtea Supremă de Justiție (5 file)

Cu respect,

Viorel Pîrvan

Director de program

Centrul de Analiză și Prevenire a Corupției

Opinia AO ”CAPC” a fost elaborată în cadrul Proiectului „Core support to the CAPC”, implementat cu suportul Swedish International Development Cooperation Agency. Opiniile exprimate reflectă poziția autorilor și nu reprezintă în mod neapărat punctul de vedere al finanțatorului.

OPINIE
asupra proiectului de Lege cu privire la Curtea Supremă de Justiție

Autorul proiectului

Proiectul este elaborat de către Ministerul Justiției, în acest scop fiind creat Grupul de lucru pentru elaborarea Conceptului de reformare a Curții Supreme de Justiție și a proiectului legii cu privire la Curtea Supremă de Justiție, acest fapt încadrându-se în limitele de competență instituțională ale ministerului, potrivit pct. 6 subpct. 1), 2) și pct.7 din Regulamentul cu privire la organizarea și funcționarea Ministerului Justiției, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 698/2017.

Categoria de lege

Proiectul de lege este promovat în calitate de lege organică, în corespundere cu prevederile art.72 din Constituție și art.10 din Legea nr.100/2017 cu privire la actele normative.

Condițiile ce au impus elaborarea proiectului de lege, obiectul și structura acestuia

Potrivit notei informative, elaborarea proiectului de lege este motivată de scăderea credibilității actului de justiție, lipsa metodelor eficiente de uniformizare a practicii judecătorești, blocajul pe parcursul ultimilor 3 ani a activității Plenului CSJ, intervențiile arbitrare ale CSJ la examinarea unor cauze, ineficiența procedurii de evaluare și disciplinare, existența unor suspiciuni de integritate a judecătorilor CSJ.

În conformitate cu art. 1 alin. (1) din proiect, prin acesta se reglementează:

- rolul și atribuțiile CSJ;
- modul de selectare și numire a judecătorilor CSJ;
- organizarea CSJ.

Proiectul este structurat în trei capitole, după cum urmează:

- Capitolul I Dispoziții generale;
- Capitolul II Judecătorii și organizarea Curții Supreme de Justiție;
- Capitolul III Dispoziții finale și tranzitorii.

Fundamentarea Proiectului

În conformitate cu art. 30 din Legea nr. 100/2017 cu privire la actele normative, proiectul este însoțit de Notă informativă, care cuprinde informații referitoare la:

- autorii și participanții la elaborarea proiectului;
- condițiile ce au impus elaborarea proiectului și finalitățile urmărite;
- principalele prevederi ale proiectului și evidențierea elementelor noi;
- fundamentarea economico-financiară;
- modul de incorporare a proiectului în sistemul actelor normative în vigoare;

Întru respectarea normelor art.32 din Legea nr.100/2017, proiectul de lege urmează a fi supus avizării și consultării publice în modul stabilit de Legea nr.239/2008 privind transparența în procesul decizional.

Considerații particulare

La Capitolul I - Dispoziții generale – Ținem să evidențiem norma art. 45 din Legea nr. 100/2017, potrivit căreia dispozițiile generale ale actului normativ sînt prevederile care: determină obiectul, scopul și domeniul de aplicare, orientează întreaga reglementare, explică termeni (noțiuni) și definesc concepte. În opinia noastră, prevederile din articolele 2-5 din proiect nu constituie dispoziții generale, ci dispoziții de conținut în accepțiunea art. 46 din Legea nr. 100/2017. Articolele menționate conțin prevederi referitoare la rolul și atribuțiile CSJ, reglementând în fond raporturile care formează obiectul actului normativ, motiv pentru care propunem includerea acestora în dispoziții de conținut, într-un capitol separat, care ar putea fi intitulat „Rolul și atribuțiile Curții Supreme de Justiție”, cu renumerotarea corespunzătoare a capitolelor ulterioare.

În eventualitatea acceptării propunerii de excludere a art.2-5 din cuprinsul Capitolului I, pentru a nu admite ca capitolul dat să conțină un singur articol, propunem completarea acestuia cu articole care voi reglementa:

- Art.1. Scopul legii
- Art.2. Obiectul de reglementare
- Art.3. Cadrul normativ
- Art.4. Principiile de activitate

La art. 2 alin. (2) – recomandăm excluderea cuvintelor „interpretarea și”, altfel prevederile vor suscita probleme de neconformitate din perspectiva art. 66 lit. c) din Constituție, dar și din perspectiva articolelor 71 și 72 din Legea nr. 100/2017. Potrivit normelor constituționale citate, interpretarea legilor ține de atribuțiile de bază ale Parlamentului. Legea nr. 100/2017 dezvoltă aceste prevederi, prevăzând că interpretarea actelor normative se efectuează cu scopul clarificării sensului unui act normativ sau al unor dispoziții din acesta. Prin interpretare se oferă soluții juridice de aplicare a normei de drept în sensul exact al acesteia. Interpretarea este oficială când se efectuează prin acte normative de interpretare sau prin acte de aplicare a normelor de drept de către instituțiile abilitate.

La fel, se va ține cont de norma art.54 a Legii nr.100/2017, care instituie că terminologia utilizată este constantă, uniformă și corespunde celei utilizate în alte acte normative, ori art.39 al Codului de procedură penală și art.17 al Codului de procedură civilă nu utilizează cuvântul „interpretarea” cu referire la competența CSJ de asigurare a aplicării corecte și uniforme a legislației.

Obiecția este valabilă pentru cazurile similare din proiect.

La art.2, propunem completarea dispoziției **alin.(3)** la final cu textul: „are următoarele competențe:”

La art.2 alin.(3) lit.b), considerăm că norma comportă caracter neclar și nu corepunde criteriilor de calitate a legii – accesibilitate, previzibilitate și claritate (a se vedea HCC nr. 26/2010, HCC nr. 19/2018).

Competența CSJ de examinare în calitate de instanță de recurs a „cauzelor de importanță socială și juridică”, precum și „cele care relevă încălcări deosebit de grave ale legii și ale drepturilor omului” poate genera probleme de aplicabilitate, ori nu este clar subiectul/autoritatea care va aprecia

„importanța socială și juridică” a cauzei sau „încălcarea deosebit de gravă a legii” , precum nici nu este clar conform căror criterii aceste cauze vor fi distribuite spre examinare CSJ.

La fel, prezenta normă prezintă risc de neconstituționalitate, ori. 115 alin. (4) din Constituție, prevede că organizarea instanțelor judecătorești, **competența** acestora și procedura de judecată sînt stabilite prin lege organică. Competența reprezintă aptitudinea recunoscută de lege în a soluționa un anumit litigiu, motiv pentru care considerăm judicios indicarea expresă a cauzelor pe care CSJ le va examina în calitate de instanță de recurs.

La art.2 alin.(3) lit.d), amintim Hotărârea Curții Constituționale nr.2/2016, prin care Curtea a statuat că:

- în cazul existenței incertitudinii privind constituționalitatea legilor, [...] ce urmează a fi aplicate la soluționarea unei cauze aflate pe rolul său, instanța de judecată este obligată să sesizeze Curtea Constituțională;
- excepția de neconstituționalitate poate fi ridicată în fața instanței de judecată de către oricare dintre părți sau reprezentantul acesteia, precum și de către instanța de judecată din oficiu;
- sesizarea privind controlul constituționalității unor norme ce urmează a fi aplicate la soluționarea unei cauze se prezintă direct Curții Constituționale, de către judecătorii/completele de judecată din cadrul Curții Supreme de Justiție, curților de apel și judecătoriilor, pe rolul cărora se află cauza.

Pentru un spor de precizie și pentru a asigura utilizarea unui limbaj unitar, lit.d) va avea următorul cuprins:

„d) ridică excepția de neconstituționalitate și sesizează Curtea Constituțională privind controlul constituționalității unor norme ce urmează a fi aplicate la soluționarea cauzei;”

La art.2 alin.(3) lit.f), considerăm important ca competențele/atribuțiile CSJ să fie expuse expres în lege, ori utilizarea unor expresii precum „soluționează alte tipuri de cereri și probleme juridice”, „întreprinde alte măsuri necesare”(art.3 alin.(1) lit.e)) conferă actului normativ un caracter neclar.

La art.3 alin.(1) considerăm oportun excluderea **lit.d)**, ori acțiunea de a avea întâlniri cu judecătorii, procurorii și avocații nu o putem atribui ca fiind o atribuție a unei autorități. La fel, nu este clar formatul, periodicitatea sau caracterul acestor întâlniri.

Totodată, în scopul exercitării competenței de aplicare uniformă a legislației, admitem posibilitatea CSJ de a solicita opinia Consiliului Superior al Magistraturii, Consiliului Superior al Procurorilor și Uniunii Avocaților, astfel că lit.d) va fi reformulată în acest sens.

La art.4, reținem că instituția juridică a „recursului în interesul legii” se conține în cuprinsul art. 465¹ - 464⁴ al Codului de procedură penală. Spre deosebire de reglementările curente, prezentul proiect de lege nu reglementează aspecte importante referitoare la – numărul de voturi necesar pentru adoptarea hotărârii cu privire la examinarea demersului în interesul legii; termenul de judecare a demersului în interesul legii; cum este ales președintele completului compus din 11 judecători care examinează demersul în interesul legii?; criteriile de desemnare a celor 11 judecători care examinează demersul în interesul legii (aleatoriu conform art.6¹ a Legii nr.514/1995 sau potrivit specializării completelor de judecată constituite în cadrul CSJ).

În lipsa normelor care să reglementeze aspectele sus invocate, constatăm caracterul lacunar al prezentului articol.

La art. 6 alin.(1) lit.b), cu scop de precizie normativă, propunem indicarea expresă a numărului judecătorilor în cadrul Curții Supreme de Justiție ce revin persoanelor selectate din rândul procurorilor, avocaților și profesorilor universitari în domeniul dreptului.

În legătură directă cu observația anterioară, cu titlu de ordin conceptual, cu referire la **art. 6 alin.(2) pct.1),** ținem să punctăm că recrutarea judecătorilor CSJ din rândul non-judecătorilor contravine principiului profesionalismului, așa cum acesta ar trebui să fie tratat din perspectiva standardelor în domeniu, în special – Avizul CCJE nr. 4 (2003) privind formarea inițială și continuă specifice judecătorilor la nivel național și european. Potrivit avizului, CCJE a punctat că *„deși este incontestabil faptul că judecătorii recrutați la începutul carierei lor profesionale trebuie să urmeze procesul de formare profesională, apare totuși întrebarea dacă activitatea de formare se impune ca necesară atunci când judecătorii sînt selectați dintre cei mai buni avocați, avînd o vastă experiență. În opinia CCJE, ambele categorii trebuie să treacă prin procesul de formare inițială, dat fiind că exercitarea obligațiilor judiciare reprezintă ceva nou pentru ele și implică o atitudine specifică în mai multe domenii, întrunind, mai ales, elemente ce țin de etica profesională a judecătorilor, de procedură și de relațiile cu toate persoanele implicate în aceasta.”*

Nu este clar motivul pentru care candidaților non-judecători nu se aplică, cel puțin, obligația susținerii unui examen în fața Comisiei de absolvire a Institutului Național al Justiției – condiție de îndeplinit, în conformitate cu art. 6 alin. (3) din Legea nr. 544/1995.

La art. 6 în cuprinsul dispoziției alin.(3), propunem excluderea textului „în bază de merit”, ca fiind de prisos, ori organizarea unui concurs presupune alegerea din rândul candidaților pentru ocuparea funcțiilor vacante a celor mai potrivite persoane, în baza unor criterii prestabilite de către Comisia de concurs.

La art. 6 alin.(3) în ceea ce privește calitățile/abilitățile necesare pentru a fi numit în calitate de judecător la CSJ, considerăm că acestea nu sunt formulate într-o manieră clară și comportă risc sporit de apreciere subiectivă. Considerăm judicious ca legea să cuprindă criterii clare, precum susținerea probei scrise și a unui interviu.

Reiterăm observația potrivit căreia prezenta normă urmează a fi reformulată în sensul corespunderii cu prevederile Legii nr. 154/2012 privind selecția, evaluarea performanțelor și cariera judecătorilor, precum și anexei nr. 1 la Regulamentul cu privire la criteriile de selecție, promovare și transferare a judecătorilor, aprobat prin Hotărârea CSM nr. 613/29/2018.

Totodată, nu putem susține argumentele autorilor potrivit cărora drept urmare a faptului că Colegiul de evaluare a performanțelor judecătorilor este nefuncțional, s-a renunțat la verificarea profesionalismului candidaților. Se va ține cont de faptul că actul normativ are caracter public, obligatoriu, general și impersonal și se aplică unui număr nedeterminat de situații. Norma de drept trebuie să fie formulată astfel încât aceasta să fie aplicabilă nu doar relațiilor sociale existente la momentul adoptării actului normativ dar și relațiilor sociale viitoare.

La art.7 alin.(4), în partea ce ține de atribuțiile Plenului CSJ, considerăm că atribuțiile de ordin administrativ/organizatoric precum – aprobarea organigramei Secretariatului CSJ, numirea în funcție a Jurisconsultului și a Secretarului general, aprobarea planului de activitate, aprobarea raportului anual de activitate al CSJ, aprobarea proiectului bugetului, urmează a fi atribuite Președintelui CSJ, corespunzător art.16¹ al Legii nr.514/1995 privind organizarea judecătorească.

La art.8, normele alin. (2) și alin. (3) sunt contradictorii, în partea ce se referă la selectarea candidaților pentru funcția de președinte al CSJ. Alin. (2) prevede că candidații sunt propuși de către

Plenul CSJ, pe când alin. (3) stabilește că este numit în funcție de Președinte, candidatul selectat în bază de concurs de către CSM.

În condițiile în care alin.(2) și (3) se aplică corespunzător și vicepreședintelui CSJ, obiecția expusă mai sus este valabilă în egală măsură.

La fel, sunt contradictorii normele alin.(1) și alin.(3), ori alin.(1) prevede că Președintele CSJ este selectat de CSM „în bază de merit” , iar alin.(3) stabilește că acesta este selectat urmare a concursului organizat de către CSM.

La art.8 alin.(5) în partea ce ține de atribuțiile Președintelui CSJ, reținem lipsa în cuprinsul proiectului de lege a normelor care ar reglementa persoana delegată cu atribuția de numire în funcție a angajaților Secretariatului CSJ, modificarea, suspendarea și încetarea raporturile de muncă ale acestora. Ținem să amintim norma art.16¹ alin.(1) lit.o) a Legii nr.514/1995 privind organizarea judecătorească, care atribuie prezenta competență președintelui instanței judecătorești.

Cu toate acestea, admitem atribuirea prezentei competențe, precum și altora de ordin administrativ Secretarului general al CSJ, iar proiectul de lege urmează a fi completat cu norme exprese privind principalele atribuții ale Secretarului general, în cuprinsul articolului 9 care reglementează Secretariatul CSJ.

La art.9 alin.(3) și alin.(4), cu titlu de ordin redacțional, propunem excluderea cuvintelor „pe criterii de profesionalism” ori art.27 al Legii nr.158/2008 prevede expres cerințe care se referă la studiile, cunoștințele, abilități profesionale și atitudini/comportamente necesare pentru ca o persoană să candideze la funcția publică.

mun. Chișinău, str. M. Kogălniceanu, nr.70,
Republica Moldova, MD-2009, tel. (+ 373 22) 22
15 47, tel./fax:(+ 373 22) 22 52 27,
e-mail: info@csj.md

Chișinău, M. Kogalniceanu 70 street,
Republic of Moldova, MD-2009, tel. (+373
22) 22 15 47, tel./ fax: (+373 22) 22 52 27,
e-mail: info@csj.md

Nr. 1455 din 12.12.2022

Ministerul Justiției al Republicii Moldova

Cu referire la solicitarea Dvs nr. 03/10510 din 05 decembrie 2022 cu privire la avizarea repetată a proiectului de Hotărâre privind aprobarea proiectului de Lege cu privire la Curtea Supremă de Justiție, nr. unic **609/MJ/2022**, autor – Ministerul Justiției), în temeiul art. 33 alin. (1) din Legea cu privire la actele normative nr. 100 din 22 decembrie 2017, Curtea Supremă de Justiție Vă comunică următoarele:

I. Proiectul Legii cu privire la Curtea Supremă de Justiție

Preliminar

În urma analizei notei informative la proiectul nr. **609/MJ/2022** în special a condițiilor care au impus elaborarea proiectului, Curtea constată că argumentele autorului invocate în susținerea necesității așa-numitei „reformă a Curții Supreme de Justiție”, nu sunt convingătoare. În acest sens, Curtea se referă la: „Influențe din interiorul cât și exteriorul sistemului; Soluții greu de înțeles; Unii judecători suspectați de procurori în comiterea infracțiunilor. Aluziile cu privire la „viciile” numirii judecătorilor Curții Supreme de Justiție afectează negativ imaginea judecătorilor Curții.” Asemenea afirmații sfidează autoritatea judecătorilor, inclusiv a celor numiți de către actuala guvernare.

În ceea ce privește „încrederea publică” în justiție, Curtea cu regret constată că acesta este argumentul primar utilizat de către politic în justificarea tuturor acțiunilor care vizează puterea judecătorească.

Se omite să se facă referire la alte sondaje realizate în domeniul justiției, care denotă o realitate diferită decât cea constatată enorm de negativă.

În acest sens, au fost realizate două sondaje la nivelul instanțelor de fond: Judecătoria Ungheni¹ și Judecătoria Bălți². Potrivit primului sondaj, jumătate din respondenți (**52%**) au declarat că au nivel ridicat de încredere în sistemul judecătoresc.

¹https://jun.instante.justice.md/sites/jun.instante.justice.md/files/Sondaj%20justitiabili_Judec%C4%83toria%20Ungheni_RO_0.pdf?fbclid=IwAR3rEYdjp1jngHNZFD_ERczllyenk25HqwsJexV40IsV4iL3UGbr3vmqV0E

²https://jbl.instante.justice.md/sites/jbl.instante.justice.md/files/Sondaj%20justi%C8%9Biabili_Judec%C4%83toria%20B%C4%83l%C8%9Bi_RO.pdf?fbclid=IwAR1QJ260QCXxCf2nn_TGPRUu359mDxhDnH8nBvNdDR5sFV1biYmP56ILSME

Unul din cinci respondenți au declarat că au puțină încredere în sistemul judecătoresc (pag. 11). Conform celui alt sondaj, 59% din respondenții de la Judecătoria Bălți au declarat că au nivel ridicat de încredere în sistemul judecătoresc. Ponderea justițiabililor care au foarte multă încredere în sistemul judecătoresc este un pic mai mare în rândul respondenților de la sediul Sângerei (68%) (pag. 11).

Curtea remarcă că cifrele respective denotă poziția justițiabililor – consumatorilor serviciilor justiției și nu a cetățenilor care cunosc despre dezastrul din justiție din mass-media.

Având în vedere cele expuse mai sus, Curtea constată că utilizarea opiniei publice drept argument care ar justifica o asemenea intervenție precum „reforma” Curții Supreme de Justiție, nu este acceptabil.

Analiza proiectul legii cu privire la Curtea Supremă de Justiție

1. Art. 2 alin. (3) lit. b) - Curtea Supremă de Justiție examinează în calitate de instanță de recurs cauzele de importanță socială și juridică, precum și asupra celor care relevă încălcări deosebit de grave ale legii și ale drepturilor omului.

Curtea reiterează, conform art. 115 alin. (4) din Constituție, competența instanțelor se stabilește exclusiv prin lege organică – art. 115 alin. (4). În opinia Curții, noțiunea de „Cauze de importanță socială și juridică” este una cu o marjă de interpretare extrem de largă, astfel de formulări generează dubii rezonabile cu privire la claritatea și previzibilitatea legii. Asemenea noțiuni lasă impresia că Curtea ar alege dosarele pe care să le examineze, bazându-se exclusiv pe aprecierea subiectivă (a judecătorilor) a „importanței juridice sau sociale” a cauzei, sau a naturii „deosebit de grave a încălcărilor legii și a drepturilor omului”. Competențele Curții și categoriile de cauze care urmează a fi judecate de către Curte, trebuie formulate clar și concis, întru a evita subiectivismul și eventualele acuzații de „arbitrariu”.

Curtea a analizat sinteza obiecțiilor și propunerilor la acest aspect. Redactarea normei în esență, nu a înlăturat problema. Potrivit notei informative „*criteriile privind aprecierea importanței litigiului referit justiției și gravității încălcărilor vor fi reflectate în legislația procesuală [...] pentru a îngusta temeiurile de recurs*”. Curtea remarcă că îngustarea temeiurilor de recurs, vizează exercitarea căii de atac și nu are nici o tangență cu categoriile de cauze examinate de către Curte. La fel, proiectul de modificare a cadrului conex elaborat de către grupul de lucru, nu prevede în nici o măsură criteriile de determinare a importanței unui dosar, în mod firesc, acestea nici măcar nu vor putea fi identificate. Prin urmare, aceasta va genera incertitudine în determinarea respectivelor cauze după cum s-a menționat mai sus, bazată pe aprecierea subiectivă a judecătorilor, fapt inadmisibil.

Neajunsul respectiv (definierea conceptului de cauze de importanță socială și juridică, precum și asupra celor care relevă încălcări deosebit de grave ale legii și ale drepturilor omului) a fost semnalat și de alte autorități (CSP, Procuratura Generală). Argumentul autorului precum că „*definierea noțiunilor atrage în mod inevitabil rigiditatea actelor normative și face imposibilă aplicarea acestora pentru*

reglementarea raporturilor juridice noi”, nu este acceptabil. Claritatea și previzibilitatea legii sunt cerințe constituționale față de lege, care vin să excludă arbitrariul în aplicare.

Pentru considerentele expuse mai sus, Curtea avizează negativ propunerea respectivă.

2. **Art. 4 Demersul în interesul legii** – Curtea reține că acest mijloc procedural este menit să contribuie la interpretarea și aplicarea unitară a legii. Acest instrument a fost inspirat din legislația României, unde a fost aplicat începând cu 24 ianuarie 1861³. Potrivit normelor procesuale (art. 517 (4) Cod de procedură civilă și art. 474 alin. (4) Cod de procedură penală al României), dezlegarea dată problemelor de drept judecate este obligatorie pentru instanțe de la data publicării deciziei în Monitorul Oficial al României. În opinia sa, Comisia de la Veneția a reținut că interpretările obligatorii ale legii deși au sarcina de asigurare a aplicării uniforme a legii, pot afecta independența judecătorilor și dezvoltarea normală a legii⁴ (par. 14). Spre deosebire de Republica Moldova, în România, sarcina Înaltei Curți de Casație și Justiție de a asigura interpretarea și aplicarea unitară a legii este prevăzută în Constituție⁵ (art. 126 alin. (3)). Astfel, în realizarea sarcinii sale, Înalta Curte exercită o competență de rang constituțional.

Pentru a se conforma recomandărilor Comisiei de la Veneția, autorul proiectului a exclus caracterul obligatoriu al hotărârii adoptate în baza demersului în interesul legii. Astfel, Curtea constată că prin excluderea acestui caracter, hotărârea adoptată în baza demersului în interesul legii devine un instrument steril, transformându-se în esență într-o simplă recomandare/ opinie/ aviz consultativ. Prin urmare, art. 4 din proiect este o normă lipsită de sens.

Având în vedere că autorul în esență mutilează instituția demersului (recursului) în interesul legii, Curtea ajunge la concluzia că art. 4 din proiect necesită a fi exclus.

În ceea ce privește examinarea demersului în interesul legii de către un complet de 11 judecători, Curtea reiterează că în mod firesc, acestea urmau a fi examinate de către Plenul CSJ. Astfel, competența de a examina demersurile în interesul legii urmează a fi atribuită Plenului CSJ. În nota informativă autorul nu a acceptat argumentul respectiv al Curții, motivând prin „riscul tergiversării examinării pentru lipsă de cворum; calitatea unei hotărâri luate nu depinde de numărul persoanelor implicate în examinare a unei probleme juridice, ci de calitatea examinării.” Totuși, în opinia Curții ponderea unei soluții pe marginea unei probleme juridice identificate prin „consensul larg” al întregului corp de magistrați ai Curții Supreme de Justiție, este net superioară.

În nota informativă, autorul proiectului a considerat „irelevant” argumentul Comisiei de la Veneția potrivit căruia interpretarea obligatorie a legii dată de către Curte în baza demersului în interesul legii, poate încălca principiul separării puterilor în stat.

³ <https://www.juridice.ro/90109/recursul-in-interesul-legii-in-proiectele-noilor-coduri-de-procedura-din-romania.html>

⁴ [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2022\)024-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2022)024-e)

⁵ <https://www.constitutia.ro/art-126-instantele-judecatoresti.htm>

Pentru a clarifica autorului argumentul respectiv, Curtea amintește că Parlamentul este unica autoritate legislativă în Republica Moldova (art. 60 alin. (1) din Constituție). Astfel, sensul și întinderea unei norme juridice prevăzute în lege, este stabilit de legiuitor, care este unica autoritate capabilă să interpreteze oficial (interpretare obligatorie) legile (art. 72 alin. (2) din Legea cu privire la actele normative nr. 100 din 22 decembrie 2017). Astfel, prin interpretarea obligatorie dată de către Curte în temeiul demersului în interesul legii, Curtea poate atribui unei norme un alt sens/ interpretare decât cea stabilită de legiuitor, substituind astfel competențele legislativului.

Totodată, Curtea observă că un asemenea instrument de unificare a practicii judiciare precum recomandarea, care în esență presupune anumite explicații pe marginea anumitor situații juridice și care s-a dovedit a fi un instrument util, a fost exclus din proiect.

Curtea avizează negativ propunerea respectivă.

3. Art. 5 alin. (1) – Studiind nota informativă, Curtea constată că argumentul forte al autorului care a stat la baza stabilirii numărului de judecători ai CSJ (20) se rezumă la: în majoritatea statelor numărul judecătorilor din instanța supremă este de 4-6% din numărul total de judecători; numărul de 20 de judecători a fost decis reieșind din competența modificată a CSJ, care se propune a fi restrânsă.

În avizul precedent, Curtea a semnalat autorului despre faptul că nu există nici un substrat factologic care ar justifica reducerea numărului de judecători și că 20 de judecători ar face față volumului de muncă. La fel, Curtea a indicat autorului că acesta nu a realizat un studiu a volumului de muncă, categoriile de dosare examinate de către Curte, împuternicirile procesuale ale Curții (în calitate de instanță de recurs). Lipsa studiului menționat a fost semnalat și de către Comisia de la Veneția în avizul său (a se citi cu atenție par. 32). Comisia de la Veneția după cum a observat anterior, justificarea reducerii numărului de judecători ar trebui să fie întemeiată corespunzător și ar trebui să țină cont de volumul de muncă al CSJ, inclusiv în ceea ce privește cerința ca cazurile să fie examinate într-un termen rezonabil (par. 29).

Cu referire la acest aspect, autorul în sinteza recomandărilor Comisiei de la Veneția a indicat că „decizia privind reducerea numărului de judecători a fost bazată pe câteva studii/analize, care au fost cunoscute publicului”. Curtea a cunoscut și a analizat studiile respective⁶. Curtea atrage atenția autorului asupra faptului că acestea reflectă o analiză comparativă a structurii instanțelor supreme, inclusiv a numărului de judecători și nu reflectă în nici o măsură analiza competențelor acestor instanțe, a volumului de lucru, etc. Curtea constată că în încercarea de a justifica reducerea numărului de judecători ai Curții, autorul apelează la Strategia privind asigurarea independenței și integrității sectorului justiției pentru anii 2022–2025 și a Planului de acțiuni pentru implementarea acesteia⁷. Potrivit aceluiași obiectiv (2.2.2), Ministerul Justiției

⁶ Raportul Băncii Mondiale „Reforma Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova – Analiza organizării judiciare în Republica Moldova în raport cu jurisdicțiile comparabile”; Studiul efectuat de CEPEJ „Sisteme judiciare europene – Eficiența și calitatea justiției – Studii CEPEJ Nr. 26 (studiu care operează cu date ale anului 2016).

⁷ Legea nr. 211 din 06 decembrie 2021.

(inclusiv) a fost desemnat drept instituție responsabilă de realizarea acestui obiectiv, indicator de rezultat – **analiza efectuată**, cu formularea opțiunilor. Astfel, Curtea remarcă că autorul a fost însărcinat prin lege să realizeze studiul/ analiza respectivă!

La fel, autorul în justificarea necesității reducerii numărului de judecători invocă cu titlu de exemplu state precum Estonia (19 judecători), Finlanda (18 judecători) și Suedia (16 judecători). În opinia Curții, pentru a crea o imagine clară în această privință, pe lângă numărul de judecători ai instanțelor supreme din statele respective, autorul ar fi trebuit să opereze și cu alte date statistice ale activității acestor instanțe, cum ar fi volumul de lucru.

Curtea prezintă opiniei autorului următoarele date statistice în această privință:

Estonia – în anul 2020, Curtea Supremă de Justiție a Estoniei a „prelucrat” **3169** cereri/ dosare (noi depuse + cele restante din anul precedent), dintre care, au fost acceptate spre examinare **297**⁸.

Finlanda – în anul 2021, la Curtea Supremă de Justiție a Finlandei au parvenit spre examinare **2005** cauze, dintre care au fost examinate **1854**⁹.

Suedia – în anul 2020, la Curtea Supremă de Justiție a Suediei au parvenit spre examinare **6982** cauze, dintre care au fost examinate **6781**¹⁰. Trebuie avut în vedere că în Suedia dreptul de a contesta hotărârea la Curtea Supremă de Justiție, este acordat doar în situația în care eventuala decizie a Curții Supreme de Justiție creează un precedent important (cu unele excepții). Astfel, din numărul total de cauze în care este necesară încuviințarea exercitării căii de atac – **6069**, doar în **135** cauze aceasta a fost încuviințată; în alte **712** cauze, încuviințarea nu este necesară. Prin urmare, efectiv au fost examinate **847** dosare.

În Republica Moldova potrivit informațiilor statistice furnizate de către PIGD (Programul integrat de gestionare a dosarelor), în anul 2021 Curtea Supremă de Justiție a examinat **5263** cauze civile și **2590** cauze penale, în total – **7853** dosare. Sub aspect comparativ, Înalta Curte de Casație și Justiție din România în anul 2021, având un efectiv de 103 judecători, a soluționat **15527**¹¹ cauze.

Având în vedere volumul de muncă al instanțelor la care face trimitere autorul proiectului, reducerea numărului de judecători ai Curții Supreme de Justiție se constată a fi **absolut nejustificată**.

Cu referire la așa numita „competență modificată”, Curtea atrage atenția asupra faptului că prezentul proiect **nu reglementează în nici o măsură competențele Curții Supreme de Justiție la examinarea cauzelor!** Potrivit notei informative, volumul de muncă se va reduce de circa 3 ori datorită viitoarelor (posibile) modificări la codurile de procedură în ceea ce privește îngustarea temeiurilor de recurs. În opinia Curții,

⁸<https://aastaraamat.riigikohus.ee/en/review-of-supreme-court-matters-in-2020/>

⁹<https://app.powerbi.com/view?r=eyJrIjoiOGUwMTUxNWItMGQ1Ni00ZGE4LTlhMzUtODJiNWUwOGNkZGJkIiwidCI6IjdiMTRkZmE0LWZmMmNDcyNS05ZjA0LTC2YTQ0M2RIYjA5NSIsImMiOiJh9&pageName=ReportSectionea784f77af9fc2b4499e>

¹⁰ https://www.domstol.se/globalassets/filer/gemensamt-innehall/styrning-och-riktlinjer/statistik/2021/court_statistics_2020.pdf/

¹¹ Raport privind activitatea desfășurată de Înalta Curte de Casație și Justiție în anul 2021, p. 75.

Disponibil: <https://www.iccj.ro/3d-flip-book/raport-privind-activitatea-desfasurata-de-inalta-curte-de-casatie-si-justitie-in-anul-2021/>

calculele autorului ridică semne serioase de întrebare din perspectiva veridicității acestora, nefiind clar cum a fost identificată proporția respectivă. Autorul pretinde că Curtea (după modificarea temeiurilor de recurs) „va reține spre examinare doar acele litigii în care se disting probleme de drept”. Curtea amintește că „problemele de drept”/ legalitatea actului judecătoresc contestat, fac obiectul examinării în ordine de recurs (a se citi art. 432 alin. (2) Cod de procedură civilă). La fel, autorul confundă temeiurile de declarare a recursului cu categoriile de cauze examinate.

După cum s-a menționat anterior, problema reducerii numărului de judecători a fost abordată inclusiv de către Comisia de la Veneția în cazul reformei Curții Supreme de Justiție din Ucraina, prin Opinia nr. 969/2019 din 09 decembrie 2019¹². Opțiunea privind reducerea numărului de judecători a fost dur criticată de către Comisie. Ca și în cazul prezentului proiect, nota informativă la proiectul de lege (cu privire la reformarea Curții Supreme de Justiție din Ucraina), nu conținea motive convingătoare care ar justifica reducerea numărului de judecători (par. 31).

Comisia de la Veneția a reținut că, numărul de judecători din Curțile Supreme variază în mare măsură de la o țară la alta și nu există un număr ideal. Pentru fiecare țară, numărul corespunzător depinde de legile procedurale, de cultura juridică, de calitatea muncii în instanțele inferioare și de încrederea generală a oamenilor în sistemul de justiție. Încrederea scăzută în sistemul judiciar poate duce la un număr mai mare de căi de atac (par. 40).

Având în vedere că potrivit autorului proiectului, scopul acestuia este de a transforma Curtea Supremă de Justiție într-o instanță de casație, este relevantă și o altă constatare a Comisiei de la Veneția: „În principiu, obiectivul de a reduce accesul la Curtea Supremă și de a-l limita pentru a decide chestiuni juridice și nu o rejudecare a cauzelor, este un scop valabil pentru reformă. Totuși, succesiunea unei astfel de reforme nu este respectată. În primul rând, filtrele ar trebui să fie adoptate, iar Curtea Supremă ar trebui să se ocupe de restanța sa în componența sa actuală, deoarece filtrele vor avea efect doar pentru cazurile viitoare [...]. Odată ce restanța este soluționată și volumul de dosare primite este redus de filtre, este posibil să se reducă treptat numărul de judecători. Acest lucru va depinde de eficacitatea filtrelor și totodată, trebuie să se țină seama de necesitatea de a acorda timp suficient judecătorilor pentru examinarea serioasă a cazurilor care ridică probleme importante” (par. 49).

Rezumând constatările Comisiei, putem trage concluzia că reforma Curții ar parcurge 3 etape consecutive: Adoptarea criteriilor/ temeiurilor noi de admisibilitate; soluționarea cauzelor pendinte; reducerea numărului de judecători.

În sinteza propunerilor și obiecțiilor anexată la prezentul proiect, autorul a indicat că: consecutivitatea „etapelor” propusă în aviz nu poate fi acceptată. Or, din propunere nu rezultă clar când va începe examinarea cauzelor conform noilor ”criterii/temeiuri”; De asemenea, nu este clar raționamentul includerii „reducerii numărului de judecători” în calitate de etapă finală.

¹² CDL-AD(2019)027-e Ukraine - Opinion on the Legal framework in Ukraine governing the Supreme Court and judicial self-governing bodies, adopted by the Venice Commission at its 121st Plenary Session, Venice, 6-7 December 2019, par. 31.

Pentru a facilita o mai bună înțelegere atât a raționamentelor Comisiei de la Venetia cât și a Curții Supreme de Justiție expuse în avizul anterior și a înlătură neclaritățile autorului, Curtea vine cu următoarele explicații: examinarea cauzelor în ordine de recurs în baza noilor criterii/ temeuri de admisibilitate, va începe în conformitate cu regulile de aplicare în timp a legii - în vigoare de la data publicării sau data indicată în textul legii. Conform art. 3 alin. (1) din Codul de procedură civilă, instanțele judecătorești aplică legile procedurale civile în vigoare la data judecării cauzei civile.

În ceea ce privește neclaritatea raționamentului includerii „reducerii numărului de judecători” în calitate de etapă finală, Curtea menționează că stabilirea numărului necesar de judecători într-o anumită instanță în mod firesc este determinat de volumul de dosare/ cauze examinate de către acea instanță. Astfel, inițial urma a fi analizat volumul de muncă (dacă 20 de judecători fac față volumului de muncă existent), ulterior urma a fi creat „un mecanism de filtrare” al cauzelor care ar permite examinarea de către Curte doar a cauzelor care „merită” atenția Curții, iar odată ce va fi aplicat respectivul mecanism de filtrare și volumul de muncă s-ar reduce sub limita minimă acceptată pentru actualul număr de judecători ai Curții, ar putea fi redus numărul acestora la 20.

Având în vedere argumentele expuse mai sus, în lipsa studiului volumului de muncă/ competențelor Curții, în lipsa unei viziuni clare privind criteriile de admisibilitate, reducerea numărului de judecători va duce la blocarea activității jurisdicționale a Curții și consecințe defavorabile pe termen lung pentru întregul sistem al justiției.

Astfel, **Curtea avizează negativ propunerea respectivă.**

4. Art. 5 alin. (4) – Consiliul Științific Consultativ este format din savanți și practicieni, consultarea cărora este necesară în identificarea soluțiilor pe marginea anumitor probleme de drept (materializate prin hotărâri ale Plenului CSJ, opinii consultative, etc).

În opinia Curții, acest organ trebuie menținut. Prin urmare, norma existentă (art. 5 alin. (1) din Legea nr. 789 din 26 martie 1996 - Pe lângă Curtea Supremă de Justiție **activează** Consiliul Științific Consultativ, format din savanți și practicieni în domeniul jurisprudenței) urmează a fi păstrată, sintagma „poate fi creat” de la art. 5 alin. (4) din proiect urmează a fi exclusă/ înlocuită, or poziția autorului din sinteza obiecțiilor și propunerilor cu referire la acest aspect precum că Consiliul Științific nu trebuie perceput ca o structură obligatorie din cadrul CSJ, este absolut nejustificată și nemotivată.

5. Art. 6 alin. (1-2) – apare într-o redacție care nu a fost discutată în grupul de lucru creat pentru elaborarea prezentului proiect. Proiectul inițial prevedea în structura corpului de magistrați ai Curții Supreme de Justiție cel puțin 13 judecători din rândul judecătorilor și cel mult 7 judecători din rândul avocaților, procurorilor sau profesorilor universitari în domeniul dreptului și asupra acestei prevederi

reprezentantul CSJ în grupul de lucru a obiectat ca fiind un număr prea mic de judecători de carieră în componența viitoarei CSJ. Redacția finală a proiectului prevede proporția judecătorilor de 9 la 11. Cu referire la acest aspect, autorul în nota informativă operează cu falsuri, precum că la stabilirea acestui raport s-a ținut cont de opinia Comisiei de la Veneția, or Comisia a considerat că o proporția de 13 la 7 este mult mai adecvată.

Curtea Supremă de Justiție reiterează că nu are competențe de Curte Constituțională, unde exponenții acestor profesii sunt bineveniți. Prezența în rândul judecătorilor Curții Supreme de Justiție a exponenților profesiilor conexe justiției precum și a profesorilor universitari se poate asigura și prin 3 sau maxim 5 judecători. Toți acești profesioniști activează în același mediu prezumat a fi corupt, respectiv încrederea societății față de ei e aceeași ca și față de actualii judecători.

Curtea consideră că vechimea în muncă (în special cea de judecător) reprezintă un indiciu al calificării persoanei și experienței practice, reieșind din considerentul că activitatea de judecător, totuși, este una specifică. Realizarea sarcinilor Curții – asigurarea interpretării și aplicării uniforme a legislației în sistemul justiției implică cunoștințe teoretice profunde, inclusiv abilități practice. Vechimea în muncă propusă de către autorul proiectului de lege, necesară pentru a accede în funcția de judecător al Curții Supreme de Justiție (6/8/10 ani, în dependență de „*domeniul de activitate*”) în opinia Curții, este una relativ mică. La fel, Curtea constată că în ceea ce ține de persoanele cu 10 ani efectiv lucrați în calitate de profesori universitari, din conținutul proiectului precum și a notei informative, nu rezultă nici un argument sau răspuns la întrebarea: un bun teoretician dar fără experiență practică în calitate de judecător, ar fi un bun judecător al CSJ?

Spre deosebire de Republica Moldova, pentru a accede în funcția de judecător al Înaltei Curți de Casație și Justiție în România, legea instituie o vechime în muncă de cel puțin **18 ani**¹³.

La fel, pare cel puțin dubios faptul că candidații la funcția de judecător al Curții Supreme de Justiție din rândul avocaților, procurorilor sau profesorilor universitari în domeniul dreptului nu sunt supuși unei evaluări sub aspect profesional (susținerea examenului în fața Comisiei de absolvire a Institutului Național al Justiției), fapt ce contravine art. 6 alin. (3) din Legea nr. 544 din 20 iulie 1995 precum și recomandărilor CCJE¹⁴. În acest sens, candidații respectivi sunt privilegiați în raport cu judecătorii de carieră. Totodată, după cum sugerează și Centrul de analiză și prevenire a corupției, o asemenea modalitate de accedere în funcția de judecător al Curții Supreme de Justiție, contravine principiului profesionalismului¹⁵.

¹³ Art. 52 alin. (3) din Legea nr. 303 din 28 iunie 2004 privind statutul judecătorilor și procurorilor. Disponibil: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/64928>

¹⁴ OPINION No. 4 OF THE CONSULTATIVE COUNCIL OF EUROPEAN JUDGES (CCJE) TO THE ATTENTION OF THE COMMITTEE OF MINISTERS OF THE COUNCIL OF EUROPE ON APPROPRIATE INITIAL AND IN-SERVICE TRAINING FOR JUDGES AT NATIONAL AND EUROPEAN LEVELS. Disponibil: <https://rm.coe.int/1680747d37>

¹⁵ Disponibil: <https://www.capc.md/ro/noutati/opinia-capc-asupra-proiectului-de-lege-care-prevede-reformarea-curtii-supreme-de-justitie/>

Astfel, proporția respectivă urmează a fi revăzută în lumina recomandărilor Comisiei de la Veneția.

Prin urmare, **Curtea avizează negativ propunerea respectivă.**

6. **Art. 6 alin. (3)** – În opinia Curții, abilitățile profesionale necesare pentru a fi numit în calitate de judecător la Curtea Supremă de Justiție menționate în norma respectivă, în esență, se rezumă la criteriile subiective. Având în vedere importanța activității potențialei instanțe de casație, criteriile de eligibilitate trebuie formulate într-o manieră clară, rigidă, focalizată pe calitățile profesionale ale persoanei. În acest sens, pare cel puțin neclară modalitatea de apreciere după criteriile indicate în proiect: capacitatea de a înțelege și a analiza situațiile juridice complexe; claritatea exprimării scrise și verbale; abilitatea de a lucra în echipă și de a respecta opiniile colegilor, precum și de a le contesta și dezbate în mod constructiv; abilitatea de a lucra în situații care implică stres și de a realiza sarcinile cu promptitudine; experiența relevantă funcției; viziunea privind rolul Curții Supreme de Justiție în dezvoltarea dreptului. Curtea consideră că primordial, urmează a fi verificate competențele teoretice și practice ale candidaților (probă scrisă, interviu, analiza actelor judecătorești pronunțate în exercițiul funcției/ actelor procesuale emise (în cazul avocaților/ procurorilor), etc.).

Potrivit sintezei obiecțiilor și propunerilor la acest aspect, autorul a renunțat la ideea evaluării profesionalismului candidaților pe motiv că Colegiul de evaluare a performanțelor judecătorilor este nefuncțional. O asemenea abordare este apreciată de către Curte ca fiind sub orice critică. După cum menționează autorul, scopul proiectului este de a unifica practica judiciară, de a spori încrederea cetățenilor în sistemul judecătoresc. Oare un asemenea scop poate fi atins prin numirea la Curtea Supremă de Justiție a persoanelor din afara corpului de judecători, fără verificarea profesionalismului acestora?

Caracterul nefuncțional al Colegiului de evaluare a performanțelor se datorează în exclusivitate împiedicării desfășurării Adunării Generale a Judecătorilor de către anumiți factori de decizie, care nu a fost convocată mai bine de **4 ani!**

Incapacitatea autorului proiectului de a estima eventualele riscuri ale unor asemenea numiri, va compromite întreaga activitate a Curții.

Astfel, Curtea consideră că așa numitele „calități și abilități profesionale” urmează a fi revăzute.

Prin urmare, **Curtea avizează negativ propunerea respectivă.**

7. **Art. 6 alin. (6)** – adoptarea hotărârii privind propunerea repetată cu votul a 2/3 din membrii aflați în exercițiul funcției, contravine art. 19 alin. (4) din Legea cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii nr. 947 din 19 iulie 1996, potrivit căruia, propunerea repetată se votează cu 2/3 din membrii săi (8 din 12).

Totodată, având în vedere modificările operate prin Legea pentru modificarea unor acte normative nr. 246 din 29 iulie 2022 (în partea ce se referă la art. 15 și 24, cvorumul pentru caracterul deliberativ al ședinței și majoritatea necesară pentru adoptarea hotărârilor), Curtea menționează posibilitatea adoptării de către CSM a hotărârilor cu

votul chiar și a 2 membri (în ipoteza când doar 3 membri sunt în exercițiul funcției), ceea ce pare a fi în contradicție cu recomandările Comisiei de la Veneția: *pentru a respecta concepția constituțională a CSM-ului, în special ideea de reprezentare a judecătorilor și a membrilor non-judecătorești în acest organ, este important ca majoritățile decizionale să nu poată fi asigurate exclusiv de voturile unuia dintre aceste grupuri*¹⁶.

În sinteza propunerilor și obiecțiilor, autorul în susținerea poziției sale privind neacceptarea argumentelor menționate, invocă următoarele: „Legea nr. 544/1995 stabilește regulile generale de numire în funcție a judecătorilor. Precizăm că noua Lege cu privire la CSJ este o lege specială în raport cu legea menționată. Drept urmare, prevederile noii legi cu privire la CSJ vor avea prioritate în aplicare”.

Criticile Curții invocate mai sus, nu se referă la regulile de numire a judecătorilor, ci la procedura de vot în cadrul CSM la etapa propunerii repetate de numire în funcție!

Conform art. 3 alin. (4) lit. a) din Legea cu privire la actele normative nr. 100 din 22 decembrie 2017, actul normativ trebuie să se integreze organic în cadrul normativ în vigoare, scop în care proiectul actului normativ trebuie corelat cu prevederile actelor normative de nivel superior sau de același nivel cu care se află în conexiune.

Având în vedere modificările operate la Constituție (unificarea procedurii de numire în funcție a judecătorilor), stabilirea de către autor a unei proceduri diferite în ceea ce privește procedura de numire (votul în cadrul CSM) a judecătorilor la Curtea Supremă de Justiție, nu poate fi calificată drept integrare organică normei. Mai mult decât atât, normele care vizează procedura în cadrul CSM, în mod logic, urmează a fi prevăzute în Legea cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii și nu Legea cu privire la Curtea Supremă de Justiție.

În spiritul modificărilor operate prin Legea nr. 246 din 29 iulie 2022 potrivit căroră a fost creată premisa legală pentru posibilitatea adoptării de către CSM a hotărârilor cu votul chiar și a 2 membri (în ipoteza când doar 3 membri sunt în exercițiul funcției), un judecător în baza unui asemenea vot, de ce fel de legitimitate se va bucura?

Prin urmare, având în vedere că norma menționată contravine principiilor de legiferare precum și recomandărilor Comisiei de la Veneția în ceea ce privește majoritatea decizională în cadrul CSM, Curtea **avizează negativ** propunerea respectivă, în partea modificării numărului de voturi necesar.

8. Art. 7 alin. (1) și (3) – Noua definiție a Plenului Curții „toți judecătorii Curții aflați în exercițiul funcției” contravine noțiunii de Plen. La momentul actual, Plenul Curții este constituit din totalitatea judecătorilor Curții. Corespunzător, cvorumul se determină din numărul total al judecătorilor Curții (art. 15 alin. (1) și art. 17 alin. (3) din Legea nr. 789 din 26 martie 1996) – **33**. În eventualitatea adoptării normei respective, ipotetic, în cazul în care în cadrul Curții vor fi în exercițiul funcției

¹⁶ CDL-AD(2022)019-e Republic of Moldova - Opinion on the draft law on amending some normative acts (Judiciary), adopted by the Venice Commission at its 131st Plenary Session (Venice, 17-18 June 2022), par. 49. Disponibil: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2022\)019-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2022)019-e)

doar 3 judecători, aceștia ar putea constitui Plenul Curții, și adopta hotărâri cu 2 voturi, fapt inacceptabil (argumente expuse și la art. 6 alin. (6) din proiect).

Deși raționamentul respectiv a fost inclus în precedentul aviz, în sinteza propunerilor și obiecțiilor, nu există nici o mențiune cu privire la argumentul menționat.

Prin urmare, Curtea **avizează negativ propunerea menționată.**

9. **Art. 7 alin. (4)** – Cu referire la competența Plenului CSJ de a constitui completele de judecată în cadrul CSJ (lit. d), Curtea a semnalat anterior că această propunere contravine art. 6¹ alin. (1¹) din Legea privind organizarea judecătorească nr. 514 din 06 iulie 1995, constituirea completelor de judecată și schimbarea componenței acestora fiind de competența președintelui de instanță. La fel, din punct de vedere practic, atribuirea unei asemenea competențe Plenului CSJ, va presupune convocarea Plenului ori de câte ori este necesară schimbarea membrilor completului de judecată, fapt care va perturba activitatea instanței. La fel, Curtea semnalează potențialele riscuri: ce se întâmplă, dacă proiectul de hotărâre a Plenului cu privire la constituirea completelor de judecată, nu întrunește numărul de voturi necesar? La fel, dacă cei 20 de judecători ai Curții, având fiecare viziunea proprie asupra componenței completelor de judecată, nu vor ajunge la un consens în privința completelor de judecată?

Referitor la competența Plenului Curții de numire în funcție a Jurisconsultului și Secretarului general.

După cum s-a constatat mai sus, autorul în refuzul de a accepta anumite argumente operează cu termenii „lege generală/ lege specială” la soluționarea conflictelor de norme.

Jurisconsultul și Secretarului general (actualii Șef și șef adjunct al secretariatului), sunt funcții publice. Astfel, procedura de numire în funcție a acestora, statutul funcției publice, este guvernată de legea specială – Legea cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public nr. 158 din 04 iulie 2008.

Astfel, potrivit art. 30 alin. (3) din Legea nr. 158 din 04 iulie 2008, numirea acestora în funcție ține de **competența exclusivă conducătorului instituției!**

Prin urmare, procedura de numire în funcție propusă de autor, **contravine legii.**

La fel, nu este clar ce se întâmplă în situația în care persoana care ocupă funcția respectivă vrea să demisioneze sau comite o abatere disciplinară, iar Plenul CSJ nu se poate întruni pentru lipsă de cvorum?

Având în vedere necunoașterea de către autor a procedurilor interne în cadrul Curții, precum și faptul că propunerile respective contravin cadrului legal existent, **Curtea avizează negativ propunerea menționată.**

10. **Art. 8 alin. (2)** – Modalitatea de alegere/ numire a președintelui și vicepreședintelui CSJ propusă de autor este cel puțin ne clară. Pe de o parte, candidații la funcțiile respective sunt identificați de către Plenul CSJ, iar pe de altă parte, este numit în funcție candidatul selectat în bază de concurs de către CSM. Astfel, în opinia Curții, funcțiile administrative în cadrul CSJ, fie urmează a fi transformate în funcții electivă, care se ocupă în baza votului acordat de către corpul de judecători ai CSJ, fie

se păstrează modalitatea existentă de accesare în funcție administrativă, la care poate participa oricare doritor din rândul judecătorilor Curții. La fel, norma propusă nu reglementează situația în care Plenul CSJ va identifica câte un singur candidat pentru funcția de președinte sau vicepreședinte al Curții. La fel, nu este clar ce se întâmplă în cazul în care nici unul din judecătorii ai CSJ nu acumulează cel puțin 3 voturi.

11. Art. 8 alin. (3) – Norma este neclară și imprevizibilă. Nu se specifică în ce măsură criteriile pentru accesare în funcție administrativă pot fi efectiv evaluate.

12. Art. 8 alin. (4) – În opinia Curții, înlocuirea posibilității președintelui de a deține „2 mandate consecutive” cu posibilitatea de a deține „cel mult 2 mandate”, nu este justificată. Deținerea a cel mult două mandate îl privează pe un judecător, care ar putea activa la curte până la plafonul de vârstă mai mult de 10-15 ani, de dreptul de a mai candida pe parcursul activității la funcția de președinte.

Sinteza obiecțiilor și propunerilor nu conține nici o explicație cu privire la acest argument.

13. Art. 8 alin. (5) – Lipsește atribuția președintelui de numire în funcție a funcționarilor publici, modificarea, suspendarea și încetarea, în condițiile legii, a raporturilor de serviciu ale acestora, angajarea, modificarea, suspendarea și încetarea raporturilor de muncă ale personalului contractual al secretariatului Curții Supreme de Justiție.

Sinteza obiecțiilor și propunerilor nu conține nici o explicație cu privire la acest argument.

14. Art. 9 alin. (3) – Activitatea jurisdicțională a Curții implică nu doar judecătoria, asistenții judiciari și subdiviziunile de unificare a practicii judiciare, ci un spectru mult mai larg de subdiviziuni: subdiviziuni pentru efectuarea traducerilor, subdiviziuni pentru documentarea și asigurarea desfășurării procesului judiciar și alte subdiviziuni necesare activității judiciare a Curții Supreme de Justiție. Astfel, transferul subdiviziunilor respective în serviciul administrativ contravine esenței activității acestora.

Sinteza obiecțiilor și propunerilor nu conține nici o explicație cu privire la acest argument.

15. Art. 9 alin. (4) și (5) – cu referire la instituirea funcțiilor de Jurisconsult și Secretar general al Curții, Curtea constată că în esență, aceasta reprezintă o redenumire a funcțiilor de Șef al secretariatului și Șef adjunct al secretariatului. În ceea ce privește la divizarea atribuțiilor prevăzute la alin. (4 și 6), aceasta este inoportună, reieșind din considerentul că în conformitate cu art. 8 alin. (2) lit. d) din Legea cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public nr. 158 din 04 iulie 2008, acestea sunt funcții de conducere de nivel superior, iar potrivit art. 49 alin. (1) din aceeași lege, în

cazul lipsei Șefului secretariatului, atribuțiile acestuia sunt exercitate de către Șeful adjunct al secretariatului, neconsiderându-se interimat.

În opinia Curții, redenumirea funcțiilor menționate este inoportună, având în vedere că Curtea este parte integrantă a sistemului instanțelor judecătorești din Republica Moldova, în care la fel există secretariatul instanței condus de către un Șef a cărui activitate cade sub incidența Legii privind organizarea judecătorească nr. 514 din 06 iulie 1995.

La fel, deși autorul proiectului tinde să focuseze activitatea „Jurisconsultului” pe uniformizarea și generalizarea practicii judiciare, nu pot fi desconsiderate atribuțiile administrative ale Șefului secretariatului prevăzute la art. 45 alin. (3) din Legea nr. 514 din 06 iulie 1995.

În nota informativă autorul indică că „durata mandatului acestora și procedura detaliată de selectare să fie stabilite în Regulamentul CSJ”. Este clar că sursa de inspirație a autorului în această privință este CtEDO. Totodată, Curtea amintește că CtEDO este un organism supranațional, înființat în baza Convenției, care-și organizează activitatea în baza regulamentului. Spre deosebire de CtEDO, Curtea Supremă de Justiție, funcționarii acestei instituții, cad sub incidența legilor existente în Republica Moldova, care reglementează inclusiv modalitatea de accesare în funcție precum și durata „mandatului” acestora. Astfel, funcționarii publici în Republica Moldova se numesc pentru o perioadă nedeterminată. Cu titlu de excepție, legea operează cu perioade determinate în exercitarea funcției publice doar în anumite cazuri (suspendare, interimat, numirea în funcție a persoanelor care au atins vârsta de pensionare). Regulamentul, care este un act normativ ierarhic inferior, nu poate stabili derogări de la Legea nr. 158 din 04 iulie 2008.

Reieșind din considerentul că propunerile menționate contravin cadrului legal existent, **Curtea avizează negativ propunerile respective.**

16. Art. 11 – din textul normei respective nu este clar ce are în vedere autorul proiectului prin termenul de „reorganizare”. De fapt, Curtea Supremă de Justiție potrivit proiectului, nu se lichidează, ca persoană juridică aceasta în esență nu suferă nici o modificare. În acest sens, nu este clar ce presupune „reconfirmarea în funcții” a funcționarilor publici și a personalului tehnic (procedeu neprevăzut în Legea cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public nr. 158 din 04 iulie 2008 și Codul Muncii). Curtea amintește că stabilitatea este unul din principiile fundamentale ale serviciului public. Prin urmare, modificarea competențelor Curții, a numărului de judecători în cadrul Curții, în nici o măsură nu poate afecta activitatea funcționarilor Curții.

În sinteza propunerilor și obiecțiilor autorul cu referire la acest aspect indică că: „modificarea competențelor CSJ va avea ca efect inevitabil și reexaminarea structurii secretariatului. Or, ar putea apărea subdiviziuni noi și dispărea unele din cele existente la moment”.

O asemenea abordare lasă impresia că autorul fie uită, fie nu cunoaște despre existența Legii nr. 158. În cazul presupusei modificări a competențelor (competențe

care de altfel există la ora actuală) care ar putea atrage constituirea sau lichidarea anumitor subdiviziuni, Legea nr. 158 operează cu noțiunea de reducere a efectivului de personal. Curtea reiterează, **reconfirmarea în funcția publică este un procedeu neprevăzut de lege!**

În ceea ce privește personalul tehnic, pretinsa modificare a competențelor CSJ afectează cumva raporturile de serviciu ale acestora?

Curtea avizează negativ propunerea respectivă.

17. Art. 12 alin. (1) – în ceea ce privește intrarea în vigoare a art. 5 alin. (1) și art. 6 alin. (1), care se vor aplica începând cu data când actualii judecători ai Curții Supreme de Justiție vor rămâne în număr de 11, Curtea menționează că în conformitate cu art. 76 din Constituția Republicii Moldova, legea intră în vigoare la data publicării sau la data prevăzută în textul ei, aceeași idee este dezvoltată la nivelul legii organice (art. 56 din Legea nr. 100). Intrarea în vigoare a unui act normativ desemnează momentul temporal în care prevederile sale încep să acționeze în câmpul social. Prin urmare, Curtea consideră că intrarea în vigoare a legii condiționată de survenirea unui eveniment viitor (cu un anumit nivel de incertitudine), este incorectă din punct de vedere al conceptului „acțiunea legii în timp”. Astfel, Curtea consideră că aspectul menționat urmează a fi revizuit de către autorul proiectului, prin instituirea unei date calendaristice concrete la care legea (sau o parte din aceasta) urmează să intre în vigoare.

18. Art. 12 alin. (2) lit. a) – La ora actuală, din numărul total de funcții de judecător în cadrul CSJ (33), sunt ocupate 25 (dintre care 4 judecători sunt detașați în CSM – L. Gafton, P. Moraru, V. Micu, D. Musteață). Cum poate fi anunțat concurs pentru 9 funcții de judecător, dacă la moment vacante sunt doar 8?

19. Art. 12 alin. (2) lit. c) – modalitatea de ocupare a funcțiilor de judecător este prevăzut la art. 9 din Legea nr. 544 sin 20 iulie 1995, iar procedura de desfășurare a concursului pentru funcțiile respective, este reglementată de Regulamentul cu privire la organizarea și desfășurarea concursului pentru suplinirea funcțiilor de judecător, de vicepreședinte și de președinte al instanței judecătorești, aprobat prin Hotărârea Consiliului Superior al Magistraturii nr. 612/29 din 20 decembrie 2018. În privința judecătorilor CSJ necesită a fi instituită o procedură deosebită?

20. Art. 12 alin. (3) lit. b) – referitor la numirea Jurisconsultului și Secretarului General al Curții, cum vor fi aceștia numiți odată ce funcțiile respective sunt ocupate, iar autorul după cum menționează în nota informativă și în sinteză, doar „redenumeste” funcțiile de Șef și Șef adjunct al Secretariatului?

II. Proiectul Legii pentru modificarea Legii nr. 26/2022 privind unele măsuri aferente selectării candidaților la funcția de membru în organele de autoadministrare ale judecătorilor și procurorilor.

Preliminar

Necesitatea evaluării extraordinare a judecătorilor CSJ „starea gravă în justiție” constatată de către Comisia de la Veneția (deși Comisia a indicat că doar în situații critice și extraordinare, obiectiv justificate și demonstrate în domeniul sistemului judiciar pot justifica soluții radicale). La fel, nota informativă conține critici la activitatea CSM, căruia i se impută promovări dubioase a judecătorilor fie în funcții administrative, fie la Curtea Supremă de Justiție (mandatul căruia de altfel, a fost prelungit printr-un proiect de lege elaborat de autorul prezentului proiect). La fel, autorul pretinde: lipsa unei îmbunătățiri calitative a activității CSJ, care dimpotrivă s-a agravat (deși nu este clar în baza căror criterii acest fapt a fost apreciat), iar alte mecanisme interne ale organului de auto-administrare nu au funcționat (probabil din cauza neconvocării Adunării Generale a Judecătorilor timp de 4 ani și imposibilitatea alegerii unui nou CSM).

Curtea constată că în esență, nota informativă nu conține explicații plauzibile care ar justifica în mod obiectiv necesitatea adoptării unui asemenea proiect, iar invocarea experienței Albaniei (reforma justiției fiind calificată drept eșec de către unii practicieni) drept exemplu de urmat, nu poate fi acceptată.

Analiza proiectul legii pentru modificarea Legii nr. 26/2022

21. **Art. 1** – Autorul proiectului intervine cu modificări în Legea nr. 26 din 10 martie 2022 privind unele măsuri aferente selectării candidaților la funcția de membru în organele de autoadministrare ale judecătorilor și procurorilor. Astfel, pe lângă denumirea legii respective, se modifică și rolul Comisiei de evaluare. Inițial, potrivit notei informative la Legea nr. 26 din 10 martie 2022¹⁷, scopul legii respective se rezuma la crearea unui filtru de integritate, „*pentru a fi posibilă organizarea procesului de alegere a membrilor CSM, CSP și a organelor specializate ale acestora*”, hotărârile Comisiei respective, neavând nici un efect asupra carierei judecătorilor sau procurorilor. După cum a constatat și Comisia de la Veneția în opinia sa¹⁸, verificările de integritate orientate spre candidații la funcțiile de membru CSM, CSP și organele specializate reprezintă un proces de filtrare și nu un proces de evaluare (**not a judicial vetting process**).

Potrivit modificărilor propuse, Comisiei respective deja i se atribuie competențe în evaluarea nu doar a candidaților la funcția de membru în organele menționate mai sus, ci și a judecătorilor în exercițiu și candidaților la funcția de judecător al Curții

¹⁷ Disponibil: <https://www.parlament.md/LegislationDocument.aspx?Id=9c8bd2e5-483b-4e53-b360-34d20a18cc4f>

¹⁸ CDL-AD(2021)046-e Republic of Moldova - Joint opinion of the Venice Commission and the Directorate General of Human Rights and Rule of Law (DGI) of the Council of Europe on some measures related to the selection of candidates for administrative positions in bodies of self-administration of judges and prosecutors and the amendment of some normative acts, adopted by the Venice Commission at its 129th plenary Session (10-11 December 2021), par. 14. Disponibil: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2021\)046-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2021)046-e)

Supreme de Justiție, hotărârile acesteia având impact direct asupra carierei judecătorului (conform art. 14² alin. (1) și art. 14. (3) din proiect, nepromovarea evaluării atrage eliberarea din funcție a judecătorului), fiind astfel afectate **garanțiile constituționale de inamovibilitate și independență a judecătorilor (art. 116 din Constituția Republicii Moldova)**. Având în vedere că autorul modifică atât scopul pentru care a fost adoptată Legea nr. 26 (a se vedea preambulul legii menționate – *sporirea integrității viitorilor membri ai Consiliului Superior al Magistraturii, ai Consiliului Superior al Procurorilor și ai organelor specializate ale acestora, precum și în vederea sporirii încrederii societății în activitatea organelor de autoadministrare ale judecătorilor și procurorilor, dar și, în general, în sistemul justiției*), cât și domeniile de competență ale Comisiei menționate (posibilitatea de a influența asupra carierei judecătorului în exercițiu), Curtea constată că astfel de acțiuni sunt inadmisibile din perspectiva art. 63 alin. (1) din Legea nr. 100 din 22 decembrie 2017, or propunerile respective afectează concepția generală a legii menționate.

Prin urmare, Curtea **avizează negativ propunerea menționată**.

22. Art. 14¹ alin. (2) – Nu vor fi evaluați judecătorii care în termen de 20 de zile de la intrarea în vigoare a prezentei legi depun cerere de demisie [...] De la data depunerii cererii de demisie, judecătorul respectiv al Curții Supreme de Justiție nu participă la adoptarea actelor judecătorești de dispoziție. În opinia Curții, însăși acțiunea de depunere a cererii de demisie nu poate produce efecte juridice. În varianta propusă de către autor, neparticiparea la realizarea actului justiției poate fi asimilată unei suspendări din funcție (care de altfel, poate fi dispusă doar de către CSM). Curtea amintește că demisia își produce efectele din momentul acceptării acesteia de către autoritatea responsabilă de numirea în funcție. La caz, conform art. 9 alin. (1) din Legea nr. 789 din 26 martie 1996, Judecătorii Curții Supreme de Justiție sunt numiți în funcție de către Președintele Republicii Moldova, la propunerea Consiliului Superior al Magistraturii, iar potrivit art. 1 alin. (1 și 5) din Legea privind modul de publicare și intrare în vigoare a actelor oficiale nr. 173 din 06 iulie 1994, decretele Președintelui Republicii Moldova intră în vigoare la data publicării în Monitorul Oficial.

La fel, Curtea consideră că asemenea formulări/ interdicții, instituie o prezumție de lipsă de integritate în privința judecătorilor care nu doresc să participe la un asemenea proces de evaluare.

În sinteza obiecțiilor și propunerilor argumentele menționate mai sus nu au fost acceptate de către autor cu următoarea motivare: Persoanele care vor depune cerere de demisie, refuzând astfel să participe la evaluarea integrității, **nu au „dreptul moral”** de a participa în perioada respectivă la adoptarea actelor judecătorești de dispoziție. Curtea amintește că moralitatea reprezintă o categorie filozofică, care nu poate genera efecte juridice.

23. Art. 14² alin. (1) – În opinia Curții, norma respectivă trezește suspiciuni serioase din punct de vedere al constituționalității acesteia. Conform art. 116 alin. (6) din Constituție, sancționarea judecătorilor se face în conformitate cu legea, iar potrivit

art. 123 din Constituție, chestiunile ce vizează cariera judecătorilor, țin de competența Consiliului Superior al Magistraturii și a organelor sale specializate. Curtea amintește că „Comisia de evaluare” este un organ ad-hoc, creat în baza unei legi provizorii (nr. 26 din 10 martie 2022) și nu face parte din organele specializate ale Consiliului Superior al Magistraturii. Prin urmare, hotărârile acesteia nu pot duce la suspendarea din funcție a judecătorului, cu atât mai mult că acest temei de suspendare din funcție nu este prevăzut la art. 24 din Legea nr. 544 din 20 iulie 1995.

Astfel, Curtea **avizează negativ propunerea respectivă.**

24. Art. 14³ alin. (3) – Potrivit autorului proiectului, hotărârea Consiliului Superior al Magistraturii constituie temei pentru eliberarea din funcție a judecătorului în conformitate cu art. 25 alin. (1) lit. n) din Legea nr. 544 cu privire la statutul judecătorului și consecințele acesteia. La ora actuală, temeiul de eliberare din funcție menționat de autor, nu există. Prin urmare, trimiterea la o normă inexistentă este inadmisibilă.

Astfel, Curtea **avizează negativ propunerea respectivă.**

25. Art. 14³ alin. (4) – probabil este o eroare redacțională: judecătorul eliberat din funcție conform **alin. (4)**. În ceea ce privește interdicția de 7 și 5 ani de a ocupa anumite funcții, Curtea reiterează că însăși legea penală stabilește un termen mai mic pentru o asemenea sancțiune (a se vedea art. 65 alin. (2) Cod Penal – de la 1 la 5 ani și doar în cazurile expres prevăzute în partea specială a prezentului cod – pe un termen de la 1 la 15 ani). Actul comisiei (organ ad-hoc) prin care se constată o pretinsă lipsă de integritate „etică sau financiară” nu poate echivala cu un act emis de către Autoritatea Națională de Integritate, or misiunea atribuită acestei comisii de către autor, competențele acesteia se rezumă la examinarea candidaților din perspectiva ocupării funcției de judecător al CSJ.

În opinia Curții, instituirea unor asemenea consecințe/ sancțiuni, conturează ideea că proiectul respectiv este îndreptat împotriva unor judecători a Curții Supreme de Justiție aflați în exercițiul funcției, singurul efect urmărit fiind substituirea în funcții importante, a unor persoane cu altele¹⁹. Concluzia respectivă este fortificată și prin prevederile proiectului, care în esență, vin să stimuleze demisia judecătorilor Curții.

Astfel, Curtea **avizează negativ propunerea respectivă.**

26. Art. 14⁴ alin. (1) – în cazul eventualelor proceduri judiciare în fața CSJ, CSM este parte pe dosar, fiind pe poziții de egalitate cu contestatarul. Astfel, contestația urmează a fi depusă la instanța competentă să o examineze și nu la CSM care este parte la procedura de examinare a acesteia.

Astfel, Curtea **avizează negativ propunerea respectivă.**

¹⁹ Opinia Centrului de Analiză și Prevenire a Corupției, pag. 6.

Disponibil: <https://www.capc.md/noutati/opinia-capc-asupra-proiectului-de-lege-care-prevede-reformarea-curtii-supreme-de-justitie/>

27. **Art. 14⁴ alin. (2)** – Contestația se examinează de un complet format din 3 judecători ai Curții Supreme de Justiție care au promovat evaluarea și nu au activat în cadrul Curții Supreme de Justiție până la data de 31 decembrie 2022.

Conform art. 12 alin. (2) lit. a) din proiectul Legii CSJ, CSM urmează să anunțe concurs pentru 9 funcții de judecător, în vederea selectării candidaților din rândul avocaților, procurorilor și profesorilor universitari în domeniul dreptului. Astfel, în corelare cu prevederile art. 14⁴ alin. (2), viitorul complet care va examina contestațiile judecătorilor va fi constituit în exclusivitate din judecători numiți din afara corpului de magistrați, cu 0 experiență în funcția de judecător, fapt care ridică anumite îngrijorări în privința „calității” procedurilor judiciare.

Astfel, Curtea **avizează negativ propunerea respectivă.**

28. **Art. 14⁴ alin. (3)** – Curtea Supremă de Justiție admite contestația doar în cazul în care constată existența unor circumstanțe care puteau duce la promovarea evaluării și dispune reluarea procedurii de evaluare.

În opinia Curții, propunerea respectivă, în esență, desființează controlul judecătoresc în privința actelor CSM cu privire la evaluarea judecătorilor și candidaților la funcția de judecător al CSJ. Conform art. 206 alin. (1) lit. a) și art. 224 alin. (1) lit. a) din Codul administrativ, scopul unei acțiuni în contestare este de a verifica legalitatea unui act administrativ contestat. Aceasta vizează atât aspecte ce țin de circumstanțele de fapt, precum și cele de drept, inclusiv respectarea procedurii de emiteră a actelor administrative. Prin limitarea rolului Curții la stabilirea existenței unor circumstanțe care puteau duce la promovarea evaluării, fără posibilitatea de a fi apreciată legalitatea actelor respective precum și procedura de emiteră a acestora, dreptul de acces la o instanță de judecată, este afectat grav. Curtea amintește că dreptul la un proces echitabil garantat de art. 6 § 1 **impune existența unei căi judiciare efective care să permită revendicarea drepturilor civile** [Băleș și alții împotriva Republicii Cehe, pct. 49; NaïtLiman împotriva Elveției (MC), pct. 112].

Consiliul Consultativ al Judecătorilor Europeni²⁰ a statuat că, hotărârile CSM cu privire la numirea, transferarea, promovarea, răspunderea disciplinară și eliberarea din funcție a judecătorilor [...] ar trebui supuse unui control judecătoresc.

Conform Recomandării Comitetului de Miniștri CM(2010)12²¹, asemenea proceduri ar trebui să fie conduse de o autoritate independentă sau de o instanță cu toate garanțiile a unui proces echitabil și să ofere judecătorului dreptul de a contesta decizia și sancționarea.

Astfel, având în vedere că dreptul judecătorului de a contesta hotărârile cu privire la evaluare devine unul iluzoriu, **Curtea avizează negativ propunerea respectivă.**

²⁰ Opinion no.10(2007) of the Consultative Council of European Judges (CCJE) to the attention of the Committee of Ministers of the Council of Europe on the Council for the Judiciary at the service of society.

Disponibil: <https://rm.coe.int/168074779b>

²¹ Recommendation CM/Rec(2010)12 adopted by the Committee of Ministers of the Council of Europe on 17 November 2010 and explanatory memorandum, par. 69.

Disponibil: <https://rm.coe.int/cmrec-2010-12-on-independence-efficiency-responsibilites-of-judges/16809f007d>

29. Art. I, pct. 12, modificarea art. 14 alin. (8) lit. b) – a se vedea argumentele expuse la pct. 28 din prezentul aviz.

În concluzie, Curtea constată preluarea selectivă de către autor a recomandărilor Comisiei de la Veneția. Pe lângă faptul că „evaluarea integrității” propusă de către autor afectează principiul inamovibilității (care printre altele presupune că, odată numit/ ales, judecătorul va avea un mandat garantat până la atingerea vârstei de pensionare sau expirarea mandatului), această atribuție este delegată unui organ ad-hoc – Comisia de evaluare, scopul creării căruia se rezuma la filtrarea candidaților la funcțiile de membru al CSM, CSP și organele specializate. Curtea reține că acest organ din perspectiva principiilor și normelor expuse mai sus, apriori nu poate decide asupra carierei judecătorilor, fapt care contravine flagrant art. 123 alin. (1) din Constituție: Consiliul Superior al Magistraturii asigură numirea, transferarea, detașarea, promovarea în funcție și aplicarea de măsuri disciplinare față de judecători. Consiliul Superior al Magistraturii își exercită atribuțiile în mod direct sau prin intermediul organelor sale specializate.

În consecință, orice decizie a Comisiei respective cu privire la cariera judecătorilor, reprezintă o încălcare a Constituției.

În opinia sa, Comisia de la Veneția a reiterat cu fermitate necesitatea ca această reformă să se conformeze pe deplin cu Constituția în vigoare. [...] Prin urmare, în mod clar, Consiliul Superior al Magistraturii revine să hotărască în chestiunile disciplinare. Până în momentul când articolul 123 alin. (1) nu va fi modificat așa cum era planificat în anul 2018, Comisia de la Veneția și Directoratul consideră că decizia nu poate fi delegată altor organisme specializate, cum ar fi Comisia de evaluare²².

Având în vedere că implementarea unei asemenea proceduri de evaluare implică în mod firesc operarea modificărilor la normele constituționale, pentru a se crea o aparență de constituționalitate a procesului de evaluare, CSM a fost lăsat ca verigă/ parte componentă a acestui proces. Totodată, Curtea constată că de fapt, rolul acestuia se rezumă la a accepta concluziile Comisiei de evaluare (promovarea sau nepromovarea evaluării de către judecător), fie anularea hotărârii Comisiei și dispunerea reluării evaluării. Totodată, Legea nu stabilește criterii clare care urmează a fi luate în considerare de către CSM la examinarea rezultatelor pretinsei evaluări.

Contrar recomandărilor Comisiei de la Veneția cu privire la cvorumul necesar adoptării hotărârilor de către CSM²³, prin Legea pentru modificarea unor acte normative nr. 246 din 29 iulie 2022, au fost schimbate regulile de stabilire a cvorumului²⁴ fiind astfel posibilă adoptarea hotărârilor chiar și cu 2 voturi²⁵.

²² CDL-AD(2019)020-e, par. 60, 61.

²³ CDL-AD(2022)019, par. 49.

²⁴ În prezent, în CSM activează 7 membri, respectiv, conform noilor reguli, pentru caracterul deliberativ al ședințelor este necesară participarea a 5 membri, iar hotărârile pot fi adoptate cu 3 voturi.

²⁵ Nota informativă la proiectul de lege, nu conține nici o argumentare cu privire la necesitatea operării modificărilor respective (amendament al deputatului Olesca Stamate).

Disponibil:

<https://www.parlament.md/ProcesulLegislativ/Proiectedeactelegislative/tabid/61/LegislativId/5899/language/en-US/Default.aspx>

Totodată, Curtea remarcă că anterior, tentativa legiuitorului de a modifica regulile de stabilire a cvorumului (modificare propusă prin art. 15 alin. (12) din Legea privind unele măsuri aferente selectării candidaților la funcția de membru în organele de autoadministrare ale judecătorilor și procurorilor nr. 26 din 10 martie 2022) a fost curmată de către Curtea Constituțională²⁶. Astfel, Curtea Constituțională a constatat că această interpretare are ca efect acordarea către Consiliul Superior al Magistraturii care funcționează cu șapte membri (dintre care șase judecători aleși), marea majoritate a acestora având mandatele expirate, a competenței de a decide cu majoritate simplă de patru voturi chestiunile care pun în aplicare atribuțiile sale constituționale. Așadar, Curtea menționează că instituirea unui asemenea mecanism referitor la exercitarea atribuțiilor prevăzute la articolele 123 și 136 alin. (2) din Constituție afectează echilibrul dintre condiția asigurării independenței judecătorilor și condiția evitării autogovernării corporatiste în cadrul Consiliului Superior al Magistraturii.

În esența sa, proiectul de lege menționat este în marea sa parte similar legii existente – Legea cu privire la Curtea Supremă de Justiție nr. 789 din 26 martie 1996. Instrumentele de unificare a practicii judiciare, în mare parte, există și în prezent (avize consultative, recurs în interesul legii, etc). Proiectul nu este însoțit de un studiu care ar demonstra necesitatea obiectivă de a interveni în domeniul dat, iar argumentele invocate în nota informativă, nu par convingătoare.

Astfel, se conturează ideea că de fapt, proiectul respectiv este îndreptat împotriva judecătorilor Curții Supreme de Justiție aflați în exercițiul funcției, singurul efect urmărit fiind substituirea în funcții importante, a unor persoane cu altele²⁷. Concluzia respectivă este fortificată și prin prevederile proiectului, care în esență, vin să stimuleze demisia judecătorilor Curții. La fel, posibilitatea judecătorului care nu a promovat evaluarea de a contesta în instanța de judecată actele Comisei și hotărârea de validare a CSM, este una iluzorie, odată ce rolul instanței de judecată se rezumă la stabilirea existenței unor circumstanțe care puteau duce la promovarea evaluării, fără posibilitatea de a fi apreciată legalitatea actelor respective precum și procedura de emitere a acestora.

Digitally signed by Timofți Vladimir
Date: 2022.12.12 14:29:27 EET
Reason: MoldSign Signature
Location: Moldova

Vladimir TIMOFTI
Președinte interimar

²⁶ Hotărârea pentru controlul constituționalității Legii nr.26 din 10 martie 2022 privind unele măsuri aferente selectării candidaților la funcția de membru în organele de autoadministrare ale judecătorilor și procurorilor (sesizarea nr.43a/2022) nr. 9 din 07.04.2022, par. 85-86.

²⁷ Opinia Centrului de Analiză și Prevenire a Corupției, pag. 6.

**INSTITUTUL NAȚIONAL AL JUSTIȚIEI
DIN REPUBLICA MOLDOVA**

MD-2004, mun. Chișinău, str. S.Lazo, 1
Tel./fax: (+373 22) 23 27 55
inj@inj.gov.md, www.inj.md

**NATIONAL INSTITUTE OF JUSTICE
REPUBLIC OF MOLDOVA**

MD-2004, Chișinău, 1 Serghei Lazo, St.
Tel./fax: (+373 22) 23 27 55
inj@inj.gov.md, www.inj.md

12 decembrie 2022 nr. 304-INJ

**Doamnei Veronica MIHAILOV-MORARU,
Secretar de Stat,
Ministerul Justiției**

Stimată Doamnă Secretar de Stat,

Cu referire la demersul nr. 03/10510 din 5 decembrie 2022 privind avizarea repetată și expertiza anticorupție a proiectului Legii cu privire la Curtea Supremă a Justiției și a proiectului Legii pentru modificarea Legii nr. 26/2022 privind unele măsuri aferente selectării candidaților la funcția de membru în organele de autoadministrare ale judecătorilor și procurorilor, Institutul Național al Justiției nu are comentarii sau obiecții adiționale referitoare la materialele furnizate.

Ne exprimăm speranța sinceră că modificările care urmează a fi operate vor avea o aplicabilitate stabilă, aducând o plusvaloare sistemului de justiție din Republica Moldova.

În speranța consolidării continue a bunei colaborări interinstituționale, Vă rugăm să primiți expresia înaltei noastre considerațiuni.

Cu respect,

Digitally signed by Popa Ecaterina
Date: 2022.12.12 13:23:41 EET
Reason: MoldSign Signature
Location: Moldova

**Ecaterina POPA,
Director interimar**

*Ex. Consilierul Directorului
076 07 68 98*

**CONSILIUL SUPERIOR AL
MAGISTRATURII
AL REPUBLICII MOLDOVA
JUDECĂTORIA CAHUL**

*MD-3909, or. Cahul, str. M. Frunze 62
Tel. (239) 2-46-82*

Nr. 16303 din 08. 12. 22.

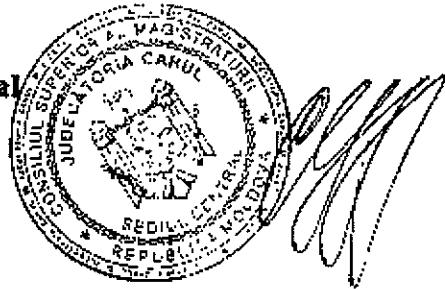
**MINISTERUL JUSTIȚIEI AL
REPUBLICII MOLDOVA**

La data de 05.12.2022 prin intermediul poștei electronice a instanței a parvenit solicitarea nr. 03/10510 din 05 decembrie 2022 referitor la eventualele obiecții legate de conținutul proiectului de hotărâre a Guvernului la aprobarea proiectului de Lege cu privire la Curtea Supremă de Justiție (număr unic 609/MJ/2022).

La cele solicitate, Judecătoria Cahul, Vă comunică că din partea instanței nu sunt obiecții le conținutul acestora.

Cu respect,

**Președinte interimar al
Judecătoriei Cahul**

Svetlana UZUN

Ex. Șef secretariatului
Urdea-Pocotilă V.
Tel. (0299) 2-47-71

MD-3800, UTA Gagauzia
mun. Comrat, str. Lenin 242,
tel/fax: 0-298-2-32-30
e-mail jco@justice.md

MD-3800, АТО Гагаузия
мун. Комрат, ул. Ленина 242,
тел/факс: 0-298- 2-32-30
e-mail jco@justice.md

Nr. 15670 din "09" decembrie 2022

**Ministerul Justiției al RM
Secretariat de Stat
Veronica Mihailov-Moraru
email: secretariat@justice.gov.md**

**La interpelarea Dvs. nr.de ieșire 03/10510 din 05.12.2022
(de intrare 15492 din 05.12.2022)**

Cu privire la proiectul de lege unitar – proiectul de hotărâre a Guvernului cu privire la aprobarea proiectului de Lege cu privire la Curtea Supremă de Justiție (număr unic 609/MJ/2022), care este divizată în două proiecte de lege distincte, care vor fi promovate concomitent:

- 1) Proiectul Legii cu privire la Curtea Supremă de Justiție;
- 2) Proiectul Legii pentru modificarea Legii nr. 26/2022 privind unele măsuri aferente selectării candidaților la funcția de membru în organele de autoadministrare ale judecătorilor și procurorilor, Judecătoria Comrat nu are careva obiecții

**Președintele interimar
al Judecătoria Comrat**
Ex. Demerji L.C. 0(298)23230

STANISLAV RĂU